

*о. Юрій Мицик,
Інна Тарасенко*

З НОВИХ ДОКУМЕНТІВ ДО ІСТОРІЇ СІВЕРЩИНИ (ДРУГА ПОЛОВИНА XVII– XVIII СТ.) (ЧАСТИНА 5)

У публікації представлені віднайдені в архівах документи І. Самойловича, І. Мазепи, І. Скоропадського, Д. Апостола та інших старшин.

Ключові слова: *універсал, лист, гетьман, монастир.*

Тут ми продовжуємо вводити до наукового обігу документацію, яка стосується Сіверщини (про наші пошуки в архівосховищах Києва і необхідність публікації документів з історії Сіверщини вже говорилось у попередніх частинах даної статті).

Перш за все необхідно сказати про багатющі матеріали колекції Марціна Гожковського. Як уже говорилось у попередніх частинах, він у середині XIX ст. незаконно здобув цінну колекцію рукописів і вивіз її до Кракова, де вона й нині зберігається у відділі рукописів (далі – ВР) бібліотеки Польської Академії наук у Кракові (далі – БПАН). Про цю колекцію нам уже доводилося писати [1]. Ще в 1978 р. в ході пошуків джерел до історії Національно-визвольної війни українського народу 1648–1658 рр. ми вивчали матеріали колекції, скопіювали частину з них, а потім видали, в т. ч. на сторінках «СЛ». Але чимало документів ми лише стисло законспектували, тим більше, що в ті часи можливості публікації документів гетьмана Мазепи і взагалі козацької старшини були під забороною або були дуже й дуже обмежені. Тепер ми нарешті звернулися до цих матеріалів. Отже, тільки в трьох рукописах насамперед (№№ 261, 269, 270) знаходяться універсали українських гетьманів (не рахуючи уже опублікованих нами або списків уже відомих документів) універсал Івана Самойловича від 17 грудня 1674 на маєтності Новгород-Сіверському монастирю та його лист до корсунського полковника Федора Кандиби від 21.09.1675 р.; універсали Дем'яна Многогрішного: 22(12) 07. 1669 (з Коропа), Івана Мазепи: 24.05.1688, 22.07. 1690, 13.03. 1693, 25.06., 12.07. 1694, 4.07., 18.12. 1695, 10.01. 1697, 1.02., 20.04., 7.05., 9 та 18.07. 1702, 16.01., 20.06., 9.07.1703, 20.05.1708, 20.08.1709 (всього 20), Івана Скоропадського: 14. 01 та 22.05. 1703 (ще як генерального осавула), 20 та 28 11. 1708, 3.01. та 17.06. 1709, 20.05. 1710, 27.11. 1711, 6 та 14.01. 1712, 15.02. 1715, 7.06. 1716, 22.08. 1717 (всього 13), Павла Полуботка: 8.01., 6. 06. 1723; Данила Апостола: 9.02, 18.12. 1728, 17.01., 15 та 22.05., 17.10., 12 та 18 та 19.11., 11.12. 1729, 21.02., 3.12. 1731, 22.02., 24.05, 23.07. 1733 (всього 15); лист гетьмана Данила Апостола до ніжинського полковника від 14.08.1731, який знаходиться в держархіві Кракова [2]; генеральних суддів Івана Домонтовича: 21.10.1671, Михайла Вуяхевича 1691, Олексія Турянського; Василя Дунін-Борковського, генерального обозного 1686; 1672, 1677 (ще як чернігівського полковника); генерального бунчужного Костянтина Івановича Голуба 1687; полковників київських Павла Яненка-Хмельницького від 4.07. 1657, Василя Дворецького 27.07. 1660 (з Києва), 2.06.1664 (з Козельця); ніжинських Якова Скидана 3.09. 1660, Григорія Гуляницького 1.02.1658 р., Василя Золотаренка 28.01. 1660, 21.07. 1660, де мова йшла про надання Макошинському жіночому монастиреві двох млинів в с. Велячківцях,

---

© о.Мицик Юрій Андрійович – доктор історичних наук (м. Київ);

© Тарасенко Інна Юрївна – кандидат історичних наук (м.Київ).

Матвія Гвинтовки 27.12. 1666, Івана Обидовського 1691 (?), 1698, Якова Журахівського 15.05. 1679, Лук'яна Жураховського 1703 р.; прилуцьких Хведька Терещенка 1.02.1654, Лазаря Горленка 1668, Івана Лисенка 1670 (з Чернігова), 1671, Івана Матценка 17.08.1670; стародубського Григорія Карповича Коровки-Вольського 7.01.1679; чернігівського Іоаннікія Силича 28.06.1659; обозного Чернігівського полку (до речі, ця особа досі була невідомою!), Івана Василевича 18.01.1710, 13.01.1711; лист Якова Лизогуба до гетьмана Данила Апостола 10.07.1733; Пилипа Уманця до глухівського сотника, вороновської старшини до Якова Лизогуба 29.08.1729; князя Шаховського, керівника Малоросійської колегії 17.05.1734; документи генеральної артилерії щодо стану гармат 7.09.1754, ряд документів православних ієрархів XVII–XVIII ст.

Так, в універсалі Павла Яновича (Яненка)-Хмельницького мова йде про козельцького протопопа Григорія та ієромонахів Троїцького монастиря Саватія та Іюля, вимагається, щоб міщани не чинили їм кривд [3], в універсалі ніжинського полковника Матвія Гвинтовки від 6. 01. 1667 (27.12. 1666) борзненському сотнику та іншій старшині Борзни він нагадує їм про присягу царю Олексію: «А тепер учинилисте глупо. На тоє вас приводять, которие (...)» звикли здавна душами своїми, як м'ячиком, кидать» і закликає зберігати вірність цареві. Серед актів, що стосуються переважно Козельця 1576–1776 рр., є перелік генеральної старшини і полковників другої чверті XVIII ст., виписи з гродських книг Новгород-Сіверського воєводства 1596 р., Віленського воєводства 1655 р. Є виписи з батуринських, глухівських, лохвицьких, менських, новгород-сіверських та прилуцьких міських книг XVII ст., чернігівських ратушних книг 1658 р. [4], стародубських міських книг [5]. Є лист ченців, який адресувався до сусідів – жителів хутора Берлозов (1663-1668), які неодноразово вчиняли напади на монастирські землі (Липовий острів). Тут зокрема говорилося про те, що цей монастир був заснований ще в середині XVII ст. «за блгословением его мл. отца Силвестра Косова, митрополиты киевского, за позволением и універсалами оборонными от славной памяти его мл. пана Богдана Хмелницкого, гетмана запорозкого, и от всіх по нем наступаючих гетманов універсалами оборонными измоцняли и утверждали аж до сего его м. л. пана Ивана Брюховецкого... Але ви збунтувалися на обитель, мало законников не позабивали, того кгрунту поорали, (...)»*, покосили и в дереві шкоды много починили». Тоді ченці звернулися до київського полковника Василя Дворецького, котрий своїм універсалом присудив землю монастиреві. Але хуторяни відмовилися виконувати універсал, трохи не вбили ченця, ще й похвалялися на них: «и в монастыру не всидите!» [6]. У справі № 265 знаходиться копія жалуваної грамоти царя Івана Грозного новгород-сіверському монастиреві від 2.09.1552 р. Є й грамоти царів Михайла Федоровича від 15. (5). 01.1614 р. щодо надання землі біля р. Єсмась і Олексія (1664 р.) про надання земель в селах Рижики та Мельниці чернігівському П'ятницькому жіночому монастиреві [7]. У прибутково-видатковій книзі батуринської канцелярії 1732-1733 рр. на арк. 30 є документ під заголовком: «Відомість в батуринську канцелярію сколко при оной канцелярії иміється у бурмиистра Ивана Краснопіра наличной должной казны от октября в декабр мсц к первому числу в приході и что в расходи из расходом к генварю мсцу в 1733 году.» [8]. Ряд регестів цих документів (всього 21) переважно з колекції Гожковського подано нижче.

Усього в цій частині статті наводяться тексти 59 документів, які походять переважно з Інституту рукописів Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського (далі – ІР НБУВ) або польських архівосховищ. Виняток складають кілька документів, які вже були видані в монографії В. В. Панашенко (№№ 10, 11, 13, 14). Необхідність їхньої републікації за фотокопіями була викликана трьома обставинами: цінністю документів (їх авторами є козацькі полковники) тим, що вони надруковані з рядом помилок, малодоступністю книги). Серед інших документів цієї частини нашої статті необхідно знову виділити ті, котрі непогано доповнюють «Український Дипломатарій XVI-XVIII ст.». З гетьманських документів це три листи Павла Тетері (№№ 4-6), два Івана Брюховецького (7-8), три універсали й листи Івана Самойловича (№№ 12, 14, 15), чотири універсали Івана Скоропадського (№№ 20-23), один – Данила Апостола (№ 41) і два – Кирила Розумовського (№№ 51, 52). З полковницьких – 6 (№№ 3,

16, 17, 31, 32, 34), до яких прилягають укази Малоросійської колегії (№ 26, 35), сотницьких – 6 (№№ 29, 30, 36, 42, 43, 46). Ряд документів були адресовані гетьманам Івану Скоропадському (№25), Павлу Полуботку (28, 29, 30, 31, 32), Данилу Апостолу (№№ 38, 39, 42, 43), Кирилу Розумовському (№№ 47, 50).

Перейшовши до стислого розгляду справ, хочемо насамперед вказати на два польських листа (уривок і регест), які стосуються славної перемоги українських військ над московськими загарбниками під Конотопом 1659. Ця битва привертає до себе все більшу увагу дослідників, але джерел до її історії не так уже й багато, тому цінність являють навіть стислі повідомлення про неї. Черговий регест містить лист від 5.07 (25.06.) 1662 р. чернігівського полковника Іоаннікія Силича до королівського полковника Дениса (Діонісія) Мурашки. Силич агітував Мурашка, який знаходився в Гомелі, перейти на московський бік, обіцяючи всілякі царські милості та гетьманське й своє клопотання. Чомусь тут не згадано про те, що Мурашко свого часу був у лавах повстанського війська Богдана Хмельницького, а обставини його переходу на польський бік і нині не вповні прояснені. Далі йдуть регести трьох листів (№№4-6) гетьмана Павла Тетері до короля Яна Казимира і коронного канцлера Миколая Пражмовського. У них ідеться про хід воєнних дій, зокрема про Івана Сірка, повстання паволоцького полковника Івана Поповича та про Івана Мазепу, який виступає як шляхтич на службі Павла Тетері. Універсал Брюховецького (№ 7) цікавий тим, що проливає трохи світла на похід короля Яна Казимира на Лівобережну Україну, зокрема про позицію Борзни, яка перейшла на бік короля під впливом якогось Вербицького. Брюховецький переманює борзненців на свій бік, обіцяє пробачити й написати відповідного листа до ніжинського полковника Василя Золотаренка. У наступному універсалі Брюховецький підтверджує царську волю, віддаючи с. Омбиш разом з селянами монастирю, який мав підлягати Києво-Печерській лаврі. Приблизно такого ж змісту є грамота царя Олексія (№ 9), тільки в ній ідеться про надання сіл Стародубу, про Магдебурзьке право, прокорм для царських гінців. В універсалі Самойловича (№ 12) надається с. Городище в Понурницькій сотні втікачу з Османської імперії призьренському митрополиту Никодиму. Про цю особу, яка пізніше й померла в Україні, ми вже писали на сторінках С.Л. Так само надавалося право жити в Ніжинському полку і отримувати там землі перебіжчику від гетьмана Дорошенка корсунському полковнику Федору Кандибі (№ 14). У його листі до литовського канцлера узгоджуються питання походу проти Дорошенка (№ 15). Універсал (№ 16) ніжинського полковника Степана Забіли цікавий тим, що у ньому згадується незначний універсал – фундуш монастиреві в Омбиші гетьмана Богдана Хмельницького. Про цей універсал згадується лише в привілеї гетьмана Виговського від 22.10.1657 р. [9]. У листі (№ 17) групи козацької старшини до охочекомонного полковника Іллі Новицького міститься звіт про успішний напад 1694 козаків-гетьманців, у т. ч. Ніжинського й Чернігівського полків, на ногайську фортецю на Дністрі й на ханські «кишла» під Білгородом. Цікаво, що у цьому поході брав участь і Семен Палій ще як полковник на службі Речі Посполитої. Наступні два регести (№№ 18, 19) стосуються глухівського Петропавлівського монастиря, один із яких безпосередньо пов'язаний з його тогочасним ігуменом – св. Димитрієм Ростовським (Туптало). Дуже важливими є два заповіти Стефана Яворського, що по смерті московського патріарха Адріана був фактично предстоятелем Московського патріархату. Яворський не забував однак свою батьківщину Ніжин, де ще жив його рідний брат – протопоп Павло, і заповідав кошти ніжинським монастирям і багату бібліотеку. В поданому уривку одного із заповітів (№ 24) йдеться про необхідні умови функціонування книгозбірні. Яворський називав імена можливих кандидатів, якщо вони приймуть чернецтво в ніжинському монастирі: Григорій Рогачевський, племінник Яворського Сильвестр Шумський, або хтось з інших племінників – синів Павла Яворського. Перший з них – представник відомого священницького роду з Лохвиці Рогачевських, очевидно Іван, випускник Києво-Могилянської Академії, прибічник гетьмана Мазепи, за що був засланий до Архангельська, де заснував і очолив слов'яно-латинську школу. Ймовірно саме він (уже протопоп) працював у Кодифікаційній комісії гетьмана Апостола. Не менш ці-

кава постать Сильвестра Шумського (помер у 1731 р.) – теж випускника й викладача Києво-Могилянської Академії, який у 1728 р. прийняв чернечий постриг. Але досі не було відомо, що Шумський навчався також на початку 20-х рр. XVIII ст. у Польщі. До речі, цей заповіт свідчить про те, що у Яворського була, крім брата, й сестра. Доля ж бібліотеки склалася не так, як хотів Яворський. Вона всупереч волі покійного була пізніше передана в Харківський колегіум, де знаходиться й нині.

Далі йдуть універсали гетьмана Івана Скоропадського, які збереглися завдяки на-самперед ігумену Свято-Михайлівського монастиря Лаврентію Горці, котрий видно планував створити копію книгу («книгу-архів») даної обителі. В них іде мова про маєтності, на які посягала Києво-Печерська лавра, в т. ч. на землі, що знаходяться на кордоні сучасних Київської та Чернігівської областей. А перший з універсалів (№ 20), що стосується млинів на р. Сулі – власності кафедрального монастиря в Переяславі, цікавий тим, що у ньому згадується незвісний досі чигириндібровський сотник – Михайло Михайлович. Щодо іншого – Кирила Єремійовича (Яременка) ми вже писали в попередніх частинах статті. Лист гетьмана Розумовського (№ 50) важливий тим, що в ньому йдеться про Василя Туманського – уродженця Басані (нині – Нова Басань Бобровицького району), випускника Києво-Могилянської Академії, обставини його перебування старшим канцеляристом Генеральної Військової Канцелярії. Згадується тут і генеральний писар Олександр Безбородько (уродженець Глухова), який згодом став канцлером Російської імперії.

Далі йдуть документи, які домінують у цій публікації (скарги та споріднені з ними). Перша з них (№ 25) скарга батуринського отамана Федора Прийми, котра яскраво характеризує злочинні дії батуринського сотника Федора Стожка та московського майора Єропкина, котрий прилюдно жорстоко побив батуринського отамана, не останню людину в Батурині. А що вже казати про рядових козаків чи селян? Стожок навіть вчинив злочинні дії щодо козака Гаращенка (№ 37), навіть проти рідного брата (!), крелевецького жителя Стефана (№ 26). Цікаво, що син Стожка – Дмитро, теж батуринський сотник, (№ 46) виступає в іншій якості: у відповідь на скаргу Катерини – дружини козака сотні Бахмацької Тимоша Хоменка звільняє незаконно ув'язненого сотника Барановським її чоловіка.

Ряд скарг стосуються такого негативного явища як незаконного переведення козаків у розряд залежних селян. У документі № 27 йдеться про такі дії князя Четвертинського щодо козаків с. Дунаєць, яке знаходиться на південний захід від Глухова, у документі № 30-32 про такі ж дії Андрія Лизогуба щодо 20 козаків с. Погребки (нині – Судженського району Росії) і про бунт їх проти відповідного гетьманського універсалу. Навіть ніжинський полковник Петро Толстой, посланий для розслідування справи, ствердив правоту цих козаків. У документі № 28 йдеться про незаконний запис у посполиті козака С. Семеновича, жителя с. Воргол, що на південний захід від Путивля. Це село було надано покійному (Михайлу – ?) Миклашевському ще гетьманом Мазепою. Цей універсал ще невідомий історикам. А ось добре відомий універсал Мазепи 1706 р. Григорію Кубраковському, жителю Салтикової Дівиці [10], яким він звільнювався від служби, враховуючи його заслуги. Однак ніжинський полковник Петро Толстой вважав за потрібне цей універсал порушити, мотивуючи це тим, що «в Ніжинском полку мало к ділу способних иміється людей» (№ 34). Свою скаргу подав і красноколядинський сотник Ангеліовський (№ 29). Свого часу гетьман Скоропадський надав йому частину млина, але не ствердив (не встиг ствердити?) це надання універсалом. Через п'ять років цю частку відібрав прилуцький полковник сумнозвісний Гнат Галаган. Ангеліовський стверджував, що млиновою часткою традиційно володіли сотники як от покійний красноколядинський сотник Леонтій Лашинський (сотник у 1710-1717 рр.), на що дав згоду покійний прилуцький полковник Іван Нос (ще один сумнозвісний персонаж української історії) і що підтверджували красноколядинські міщани. Ангеліовський просив гетьмана Полуботка і старшину чинити справедливість. Скаржився й віце-капрал Струтинський гетьману Розумовському (№ 46) на того ж Галагана і на його сина Григорія (теж прилуцького полковника), які чинили кривди ще його батьку і 16 років володіли його землями під

Вереміївкою (населений пункт в сучасній Полтавській області). Скаржився Струтинський і на генерального підскарб'я Михайла Скоропадського, який, будучи тестем Григорія Галагана, умисно затягував справу. Два документи (№№ 33-34) стосуються конфлікту між козаком Остапівської сотні Коркушкою і козаком Конотопської сотні Приймою та батуринським міщанином Гришопенком. «Доношение» наказного воронізького сотника Степана Холодовича стосувалося двозначної ситуації, в яку потрапили козаки його сотні: 23 душі з них готувалися до Гілянського походу, а на них ще й покладали повинність постачати провіант, сіно й овес (№ 36).

Далі йде блок документації, що стосується гетьмана Апостола. Його відкривають дві скарги конотопського сотника Костенецького (№№ 42-43). В одному випадку сотник скаржився на повернення йому боргу Петром Корецьким, у другому – на Андрія Лизогуба. Цікаво, що тут ідеться про конфіскацію 1731-1732 рр. за борги лісу Олени Чечіль – удови славного оборонця Батурина від царських карателів (вона ще була живою і судилася за свою власність). Є й наказ самого гетьмана (№ 40) жолдацькому отаману, капітану Андрію Негейфлю (очевидно німецького походження), котрому поверталосся командування після якогось покарання (Інструкція йому була опублікована нами в попередній частині статті). Наводяться й реєстри двох грамот гетьману цариці Анни Іоаннівни (№№ 38-39). Тут особливий інтерес викликає та грамота, де йдеться про обрання гадяцьким полковником знаменитого літописця Григорія Грабянки. Хоча всім історикам добре відомий його літопис, але про діяльність як полковника мало що відомо. Час від часу нам траплялися відомості про цю сторінку його біографії (і ми публікували їх) і ось нові дані про обставини обрання його полковником, про його конкурентів тощо. У двох реєстах (№№ 58-59) говориться про напад селян с. Мутина на правому боці Сейму (на північ від Конотопа) на землю Данила Кандиби (нащадка корсунського полковника Федора Кандиби). Останній пред'явив у суді універсали Самойловича й Мазепи. Зазначимо, що цей універсал Мазепи був уже опублікований [11].

Лист 1748 р. якоїсь Наталії Дем'янівни до сина, який обіймав високу посаду, свідчить про тяжке становище козаків Київського полку, і вона просила сина клопотатися за козаків (№ 44). Лист було написано в Адамівці. На сучасній карті України є як мінімум аж 12 Адамівок і жодної на території Київської області. Зате в Чернігівській області їх дві: в Борзнянському і Носівському районах. Очевидно, ця Адамівка знаходилась у Носівському районі, бо він ближче до Києва. Бригадир С. Виткович скаржився гетьману Розумовському на миргородського полковника Капніста, який чинив йому кривди в маєтностях, зокрема забрав у нього с. «Пустовойтове» неподалік містечка «Манжалеєвки». Якщо другий топонім – це без сумніву Манжалія Полтавської області, то щодо першого виникають певні питання, оскільки неподалік Манжалії знаходяться приблизно на однаковій відстані від неї села Пустовійтове (на захід) і Пустовіти (на південь). Усе ж ми схилиємося до першого варіанту, бо Пустовійтове знаходиться трохи ближче до Манжалії. Розумовський оперативно відреагував на скаргу і написав з Петербурга відповідного листа генеральній старшині (№ 51).

Серед цих документів є група тих, що були створені в церковних колах. У грамоті (№ 38) йдеться про скаргу чернігівського єпископа Іродіона Жураковського (обіймав кафедру в 1722-1734 рр.) на бунчукового товариша Семена Лизогуба, котрий обезчестив і священника Олексія Нозратовича, і самого єпископа, а також обвинувачувався у тому, що він посилав вінчатися за кордон у Польщу (мається на увазі Правобережна Україна) чоловіків, хоча деякі з них уже «обвенчаны и живых жен имущие», тощо. Ще один реєст (№ 41) теж відноситься до часів гетьманства Апостола: ніжинський протопоп Степан Волховський доводив до відома київському архієпископу (митрополиту) Рафаїлу Заборовському те, що ченці старцюють і, назбиравши хліба, сушать сухарі та продають їх на торгах, мандрують по ярмарках і видно просив ужити заходів щодо цього нездорового явища в церковному житті.

Цікавим є документ, який містить ухвалу керівництва Свято-Михайлівського Видубицького монастиря 1769 р. (№ 47), де знову знаходимо дані про с. Ярославку

(сучасного Бобровицького р-ну), про що йшлося у попередніх частинах даної статті. Ухвалою було відмовлено ярославському священику Трохиму Слодницькому у заснуванні власної винокурні і виробленні горілки хоча б для домашнього вжитку. Це мотивувалося тим, що такі дії суперечать універсалу гетьмана Розумовського, а прецедент небажаний і тому, що шкодив би монастирським шинкам. Крім того, цей священик, як і його попередник (о. Остафій Кокольницький) уже незаконно користувався монастирською землею. Є й інші джерела, які народилися в монастирських колах. У документі (№ 48) козелецький намісник Іоанн Давидович просив у ігумена Свято-Михайлівського Видубицького монастиря Якова (до речі випускника Києво-Могилянської Академії) роз'яснень щодо заплутаного питання про дозвіл вступати в шлюб особам, батьки яких були кумами. Ще у двох споріднених документах (№№ 52-53) ідеться про добра і млини в Острі, про надання їх Войні в 1655 р. універсалом короля Речі Посполитої Яном Казимиром, про викуп цього універсалу у остерського міщанина Богдана Войничча. У трьох (теж споріднених тематично) документах ідеться про пограбування церкви св. Варвари в с. Кропивне (очевидно того села, що в суч. Бахмацькому районі) (№ 55) і про їх пошуки в Івангородській і Конотопській сотнях (№№ 56-57). Врешті в документі (№ 54) наводиться список черниць Свято-Успенського жіночого Новомлинського монастиря, які походили з Сіверщини (вони становили понад 90% усіх черниць).

Насамкінець зазначимо, що підписи-автографи в документах підкреслені нами, а слова, які не вдалося прочитати – знаком (...)*. Квадратними дужками позначені пропуски в тексті через якісь дефекти (обрив тощо).

Сподіваємось, ці джерела будуть цікавими і краєзнавцям, оскільки проливають додаткове світло на історію населених пунктів Сіверщини, на біографії її важливих діячів, на соціально-економічну, церковну і культурну історію краю.

1) Джерела до вивчення історії антифеодальної та визвольної боротьби українського народу в першій половині XVIII ст. у фондах архівів та бібліотек ПНР // Архіви України. – 1982. – № 3. – С. 63 – 65.

2) Держархів у Кракові. – Ф. «Зібрання Русецьких». – № 69. – Арк.15.

3) БПАН. – ВР. – № 269. – Арк.32.

4) БПАН. – ВР. – № 272. – Арк. 4-20, 40-47, 51-60; № 277. – Арк. 3-6: 264. – Арк. 1-6.

5) БПАН. – ВР. – № 274. – Арк.20-29.

6) БПАН. – ВР. – № 264. – Арк. 5.

7) БПАН. – ВР. – № 267. – Арк.1-3.

8) БПАН. – ВР. – № 268.

9) Універсали українських гетьманів від Івана Виговського до Івана Самойловича (1657-1687). – К. – Львів, 2004. – № 15.

10) Універсали Івана Мазепи (1687-1709). – К. – Л., 2006. – Ч. II. – № 310.

11) Там же. – №249.

* * *

№ 1

1659, червня 4. – Варшава. – Уривок з листа литовського канцлера до магната Паца.

«на Україні наші оточили під Конотопом князя Долгорукого й (...)» та Трубецького».

(Ч. – ВР. – №416. – С.79. – Оригінал)

№ 2

1659, липня 20. – Табір на Руській (?). – Лист Томаша Карезовського до хорунжого надвірної хоругви з розповіддю про Конотопську битву (регест).

Запорозький гетьман Виговський вже виграв дві значні битви. Каже про битву, в якій особисто не брав участі. В цій битві розгромили московитів і союзних їм козаків, причому понад 10 тисяч козаків і 2 тисячі московитів здалися. Схопили самого того

гетьмана (*Силку-?-Ю.М., І.Т.*), котрому недавно було привезено бунчук з булавою від царя. Тепер невдовзі після виступу хана, тобто 29 червня за старим стилем, козаки пішли під Конотоп, щоб визволити з облоги пана Гуляницького. У милі від Конотопа на переправі йому перекрили шлях 15 000 московитів. Частина московського війська переправилася через річку і на них вдарила козацька піхота з драгунами. Хан же, переправившись в іншому місці, вдарив московитам у тил. Мало хто з московитів зміг утекти до свого табору, вважай усі там загинули. Було там кілька князів. З тієї битви ніхто не втік, всі загинули, князі Григорій Ромодановський, Семен Брянський, Семен Львов, Андрій Бутурлін, син цього Бутурліна Іван, його дядько Андрій, (...) * син, найголовніший полковник. Вважай усе військо загинуло. В день св. Петра руського гетьман з ханом і табором підступив під Конотоп, де вже московити відступали. Гуляницький взяв кілька гармат, масу возів московити залишили, чимало ядер, пороху та інших речей. Князь Трубецької зробив собі переправу на річці і вже частину табору переправив на той бік. Але тут запорозький гетьман частину свого війська відрядив з табору, щоб Трубецької не зміг переправитися. Війська Трубецького опинилися в тяжкій облозі, у небезпеці.

Під гетьманом коня вбили і самого куля трохи зачепила. Він нарікає на те, що немає допомоги від короля. «Хан козакам і козаки татарам виконали присягу».

(Держархів у Кракові. – Ф. «Архів Сангушків» – №153. – С.73-74. – Тогочасна копія)

№ 3

1662, липня 5 (червня 25). – Чернігів. – Лист чернігівського полковника Іоаннікія Силіча до королівського полковника Дениса (Діонісія) Мурашки.

Бог допустив нещастя на бідних християн усього нашого краю, особливо нашестя потужних польських і козацьких військ, а також бусурманських. А це не за що інше, тільки за наші гріхи. А тепер змилосердившись на віру, подав спосіб врятуватися з його царською пресвітлою величністю, а також із щастям князя Ромодановського, який іде з ратними полками за указом й.ц.в. Неприятель стоїть на тому боці Дніпра з потужним військом, прагнучи християнський православний народ привести до останньої погібелі. Це (*Юрій. – Ю.М.*) Хмельницький із своїм військом і тогочасними козаками й ляхами та ордою стоять під Переяславом. Він задумав весь край внівеч обернути, підняв свою пиху і помпу, надіючись на свою потугу, не пам'ятаючи на шерметовщизну. Він видав у бусурманську неволю невинних людей. Але за допомогою Всемогутнього Бога, молитвами Пресвятої Богородиці і всіх святих так нагородилося пану Хмельницькому й ляхам і татарам, що він ледве «наго Дніпр переплыв», втрапивши всі військові апарати, про що думаю в. м. відомо. Після цього розгрому всі задніпрські городи по-старому з ратними військами князя Ромодановського разом з його милістю паном гетьманом (*Сомком. – Ю.М.*), пам'ятаючи про свою присягу і вірну обіцянку перед святим євангелієм бути під протекцією й.ц.в., присягли й.м. пану гетьману, що не можу достатньо ознайомити в. м., м. м. пану і приятелю. Якщо б не хотів би мені в цьому повірити, то можеш сам наказати кому довідатися. Однак бажаючи мати любов і згоду з в. м., з приязні моєї раджу і нагадую приятельській в. м., щоб по-старому за своєю обіцянкою і присягою схилився до Війська Запорозького під протекцію його царської величності, у котрого можеш одержати через мене й більшу повагу і маєтності. Можеш мені цілком довіритися. Війна ж – взаємні несе нещастя. Ця справа в руках в. м. залишається. Я пропоную обміняти полонених людей й в. м. на козаків. Обіцяю дати ксьондза настоятеля або якого пана з того товариства, які є нашому полоні. А якщо буде воля в. м. хоч кого визволити, то я це зараз же вчиню на знак доброї приязні. Разом з цим листом я наказав відпустити гомельця з полку в. м. Пильно прошу і чекаю швидкої відповіді.

З Чернігова червня 25 року 1662.

Про в'язнів в. м., котрі є в нас, все добре скаже цей посланець.

Зчливий приятель і рад служити Іоаникий Силіч, полковник Війська його цар. вел. запорозький чернігівський рукою власною.

Дописка: Якщо б в. м. захотів схилитися, то будь в. м. певен, що не тільки ті свої маєтності одержиш, але й тут, де хочеш, в Україні за моїм клопотанням у й. м. пана гетьмана та й. ц. в. Навіть Гомель і Чичерськ будеш мати у вічному володінні. Не сумнівайся в. м. ні в чому, схились до Війська Запорозького. Належна плата завжди буде.
(Ч. – ВР. – № 402. – С. 145-148, 207. – Оригінал)

№ 4

1663, травень.– Лист гетьмана Павла Тетері до коронного канцлера Миколая Пражмовського (регест).

Мова йде про «сваволю Сірка». З ним, як з інструментом Москви, Брюховецьким та Кікінім, московським воєводою, перейшовши Дніпро, зійшлися у боротьбі з руським воєводою (*Стефаном Чарнецьким.-Ю.М.*) і солтаном Селім-Гіреєм.

(Ч. – ВР. – № 402. – С. 502. – Оригінал)

№ 5

1663, червня 25(15). – Чигирин. – Лист гетьмана Павла Тетері до короля Яна Казимира (регест).

Я маю приклад одного зрадника-попа, колишнього паволоцького полковника, котрий не задовольняючись тим, що я дарував йому життя [...] безсумнівно гідний смерті, вдався до бунтів, відрікся (...) * і постриженого на очах всього війська в духовний сан, напившись невинної крові людей, його рукою вбитих, присилаючи листи від Сомченка, підбурює до цього ж бунту і посягає на моє життя. Я маю відправити частину війська. При московських силах своїх людей посилає на допомогу зраднику-попу, відправляючи їх через Київ до Паволочі.

Далі мова йде про Виговського та Гедеона Хмельницького, котрі довірять зичливості своїх. Безпечно йшов (*Богун-?*) за Дніпро, чинячи опір Ромодановському з дейнеками.

(Ч. – ВР. – № 402. – С. 497-502. – Оригінал)

№ 6

1663, червня 25(15).– Чигирин.- Лист гетьмана Павла Тетері до коронного канцлера Миколая Пражмовського (регест).

Посилаю до хана, просячи, щоб виступав з Криму. Я відправив Уманський полк проти (Сірка-?). Задніпря (*Лівобережна Україна.-Ю.М.*) мусить відізватися або віддати підданство й повинність його королівській мості, бо пропаде і вже почало гинути. Передаю «з благочестям (in religius) та усну (...) *»реляцію пана Мазепи, мої покірні послуги віддаючи звичайній милості й. м., м м. п.».

(Ч. – ВР. – № 402. – С. 485. – Оригінал)

№ 7

1664, лютого 1 (січня 22). – Батурин. – Універсал гетьмана Івана Брюховецького (регест).

Універсал адресується всім, хто мешкає в Борзні.

Хоча через безбожного Верницького ви дали себе обдурити ворогам нашої віри, однак оскільки тепер знов з прийшли до тям і вдалися під високодержавну руку великого государа нашого московського царя, відзиваючись до нас зі своєю зичливістю, тоді я пишу до ніжинського полковника, щоб він, так само як і я, вас пробачив.

(Ч. – ВР. – № 402. – С. 407. – Оригінал)

№ 8

1666, лютого 17(7). – Гадяч. – Універсал гетьмана Івана Брюховецького (регест).

Мова йде про грамоту царя Олексія, котрою він надавав села Києво-Печерській лаврі, в т. ч. й с. Омбиш. Виконуючи царську волю, гетьман підтверджує це надання і наказує, щоб ніжинський полковник не чинив перешкоди цьому, особливо, щоб не

не важився чинити «ексцесов, бунтов и похвалок засланому от архимандрита до Омбиша», а селяни щоб віддавали монастирю належне послушення.

(БПАН. – ВР. – № 267. – Арк.27)

№ 9

1666, грудня 8(листопада 28). – Грамота царя Олексія (регест).

Мова йде про чолобитну стародубської міської верхівки з посиланнями на статті гетьмана Брюховецького (тут його названо ще й боярином) щодо Магдебурзького права. Говориться про послів і гінців із Москви, котрі бували в ратуші і котрим нині ніхто не дає допомоги (корм, пиття). Цар дає Стародубу села Савостяновичі, Яковличі з млином, а іншою грамотою дає замість Савостяновичів с. Чауси. Також мова йде про річну оренду Стародуба у 150 крб., з Ніжина – 400, з Чернігова – 200.

(БПАН. – ВР. – № 267. – Арк. 4)

№ 10

1669, лютого 26(16).– Батурин.– Універсал ніжинського полковника Пилипа Уманця.

«Филип Иванович Уманец, полковник Войска его црского пресвітлого величества Запорозкого ніжинский.

Ознаймуем сим нашим писанем кому бы о том відати належало, а особливе и меновите пну сотникови новомлинскому, атаману городовому, вуйтови тамошнему до відомости доносим, иж мы, респектуючы на кошт и працу и робленя греблі пна Ивана Омеляновича и Опанаса, товаришов войсковых а обывателей новомлинских, уфортифіровали млин на реці Лутаві и Крупце з одною заставкою. Теди, если оны своим коштом млин и сипанне греблі поднімали, яко войсковые люде, повины всіма трома мірочками пожитковати. А если хто втручался, на посилок их помочи додавал, повинни по половині тот доход приходячи й зо млина, брат, а част половини опатрности зоставити. За чым оным тые всі пожитки пускаем им, козаком новомлинским, до ласки нашой и войсковой, варуючи, абы так старшина новомлинская, яко теж товариство и посулство наименшое им чинити кривди не важилися. А если бы хто сміл и важился мимо сей виразный універсал наш задавати трудност, таковый, яко спротивный вирі и розказаню нашему, каждый не увойдет войскового караня, иначе не будет.

Писан в Батурине 16 февруария 1669 року.

Звыш менованый полковник ніжинский».

(НБУВ. – ІР. – Ф. І. – № 50455. – Оригінал завірений печаткою. Оpubліковано: Панащенко В.В. Палеографія українського скоропису другої половини XVII ст. (на матеріалах Лівобережної України). – К., 1974. – С.84.)

№ 11

1672, березня 19 (9). – Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Сави Игнатовича.

«Ознаймуем тим писанем кождому, хто бы едно відати потребовал, меновите пну сотникови погарскому, атаманови иванцовскому з товариством, иж пустуючую дуброву, гору, прозиваемую Лисуху, пну Стефанови Тераковському, под селом Иваньцовками знайдуючюся, конферовалисмо до розробленя, а по розробленю, до спокойного держаня. Под тими однак кондициями, если пустош, а если бы был той пустоши господар, теды сей наш данъный, ему, пну Тераковскому, лист, жадное не будет міти ваги.

Дан в Стародубе року 1672 марта 9.

Сава Игнатович, полковник Войска его црского величества Запорозкого стародубовский».

(Архів Петербурзького відділення РАН.–Ф. 238 (II).– Оп. 128.– № 69/46.– Оригінал (?). Оpubліковано: Панащенко В.В. Палеографія ... – С. 86)

№ 12

1672, вересня 20(10). – Універсал гетьмана Івана Самойловича (регест).

Універсал даний призренському митрополиту Никодиму, який не має певної грошової квоти «од престола свого цесару бесурменському на окуплене оному отдати. Для которого неvistаченя суми волного и безпечного до престола своего приступу не может міти, зачим умислил ніякий час в нашом краю межи православних мешкати. Відаючи ми «о таковом агарянском преслідованю зостаючого», надаем йому село Городище з усіма прилеглостями, яке знаходиться в Чернігівському полку в Понурницькій сотні.

(БПАН. – ВР. – № 270. – Арк. 37. – Оригінал)

№ 13

1673, березня 17(7). – Універсал генерального судді Семена Гладкого.

«Року 1673 мсца марта 7 дня.

Предо мною, Семеном Гладким, судею Войска его цар[ского] вел[ичества] енеральным, под час бытности нашею в Ичні, припала справа за скаргою Семьки Гарасимовича, коз[ацкого] пол[ковника] прилуцкого, з пном Лазаром Горленком, бывшим пол[ковником] прилуцким. Мененый же пан Лазар, будучи полков[ником], коня у него торгом узял, а взявши, его млсти пну гетманови в подарку отдал, за которого коня другого коня взятого любо признавал, еднак собі еще претендовал укrywжене. До которое справы, кгда пан Лазар очевисто станул, тогда Семко, з ним доброволне погодившисе, простил се и жадного додатку до того коня собі упоминатисе вічне не обещовал. Которую их згоду доброволную и я, вишей менованый судя, чуючи, казалем напи (...)* печати судейску пну Лазареви видати. Пи(...)* вишей писаное.

Семен Гладкий, вишей менованый судя енеральный войсковый».

(Державна бібліотека РФ.–Відділ рукописів.– Збірка Маркевича.–№ 6111.– Оригінал, завірений печаткою. Опубліковано: Панашенко В.В. Палеографія...– С.90)

№ 14

1675, січня 13(3). – Ніжин. – Універсал гетьмана Івана Самойловича (регест).

Мова йде про полковника Кандибу, котрий, коли наблизилися до нього війська Самойловича і Ромодановського, згадав про присягу, покинув Дорошенка і перейшов на лівий бік Дніпра. За це йому дозволяється жити в Ніжинському полку і отримувати землі.

(БПАН. – ВР. – № 261. – Ч. 2. – Арк.125. – Тогочасна копія)

№ 15

1675, липень. – Батурин. – Лист гетьмана Івана Самойловича до канцлера Великого князівства Литовського (регест).

«Не треба цьому дивуватися...». Ми з Ромодановським готові до війни, але ви не повідомляєте, де знаходитесь з військами. Ми йдемо до Дніпра. Має бути листування, щоб спільними зусиллями розбити неприятеля.

(Ч. – ВР. – № 416. – С.213. – Копія)

№ 16

1687, червня 10 (травня 31). – Козелець. – Універсал ніжинського полковника Степана Забіли (регест).

Мова йде про фундуші гетьмана Богдана Хмельницького, ніжинських полковників Івана Золотаренка, Григорія Гуляницького, Пилипа Уманця монастирєві в Омбиші.

(БПАН.–ВР.– № 267.–Арк.29)

№ 17

1694, жовтня 16(6). – Синевицький брід. – Лист охочекомонного осавула Івана Максимовича та інших до охочекомонного полковника Іллі Новицького.

«Мосци пне полковнику охочекомонный, велце нам милостивий добродію и отче. Ознаймуем в. мсти, нашому мосці пану и добродієви, же за помощью Всемогущого

Творца в сем походе военном посполу з их мл. панами полковниками як городовими, так и охочными, 27 септемврия ночное doby, прибувши ко Днестру, именно на шлях, лежачий з Білогородщини до Криму, где саме порон ходит, з паном Палієм и з панами полковниками городовими лубенским, прилуцким, переяславским и піхотними чим найрімчій (?) переправлялися, а сам пан полковник черніговский з паном наказним ніжинським тут надо Дністром з табором найдовался. И так ми, взявши Хста Спстеля и Престую Дву Бцу, яко будучи правовірные християне на помощь, на світаню 28 септября на паланку, бисурманский городок зостаючий на шляху білогородском, вдарилисмо и там немало не бавячись, зараз простовалисмо ку Білогороду на ханские кишла, в которих ханские двори обрїгались. А же щастям ясневелможного добродія егог мл. пна гетмана и в. млсть мосці пна, ти всі села ханские аж доценту випаливши, ясир едине живцем побравши, а других мечем витявши, ку паланці знову о времени полуденном того ж дня повернулисмо и там з піхотою, добувши вежу мурованую, в которой бил акга тамошний з иними татари заперся и армати их же, що било там, позабиравши и огнем все попаливши, щасливе назад повернули. И зараз того ж вечера на сюю сторону ку табору переправились. Прето прибувши юж ку Богу и переправившись на сюю сторону, его мл. пн. полковник черніговский описался в тим до ясневелможного добродія, его мл. пна гетмана, и з нами розлучившись, своим трактом першим взял предсявзятую дорогу, а ми посполу з его мл. пном полковником лубенским, переправившись на сюю сторону Синюху (*прим. копіїста-Ю.М.*), не препомнівши в тим в. м., нашого милостивого отца и добродія, же щастям в. м. мосці пна и добродія нашого, а до того милост[...] побїду над бусурманами одержалисмо, уми[с] лилисмо обо всем в. м.мосці пну освідчити, яко то през умисльного посланого нашого, Кґрикгораша, о той експедиции военной все ознаймуем листовне и зичим усердно, абисмо очне в. м. пна и милостивого добродія нашого в добром здорові оглядали и належитий свой поклон служебничий до ног ваших панских оддали, а на сей час самих себї з найнижчими услугами нашими звиклой вашой панской ласце назавше вручивши, зостаем.

В. мсти мосці пну и милостивом добродієви нашому во всем зичливими и найнижчими слугами

Иван Максимович, асаул полковий комоньний.

Игнат Юрченко, Гордій Левченко, сотники ком(онние), з атаманею курінною и зо всем товарис[твом].

Василь Пиковец, писар.

Михайло Заремба, хоружий полковий.

З Синевицкого броду октября р[оку] 694.

Адрес зверху такий: Их црского прсвтлого влчства Войска Запорозского полковникови охочокомонному его мл. пну Илии Новицкому, велце нашому мосці пну и милостивому добродієви, до оддана, покорно оддати».

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – № 1535. – Копія кінця XIX ст.)

№ 18

1697, лотого 4 (січня 25).– Розписка путивльського жителя Микити Іванова св. Дмитрію Ростовському (Тупталу) (регест).

Розписка була дана ігумену Петропавлівського монастиря в Глухові Дмитрію. Мова йде про млин на р. Клевань біля «Хвастова», за оренду якого платиться 7 рублів польських чехів.

(БПАН. – ВР. – № 267. – Арк. 11)

№ 19

1697, лотого 4 (січня 25).– Розписка дана ігумену Петропавлівського монастиря в Глухові Якову (регест).

У розписці йдеться про позичення 8 рублів польських чехів та хліба «мірою глухівською осмачка, дві осмачки пшеници [...] да мірка пшона». Мова йде також про продаж млин.

(БПАН. – ВР. – № 267. – Арк. 13)

№ 20

1715, січня 30 (19). – Глухів. – Універсал гетьмана Івана Скоропадського.

«Пресвітлішого и державнішого великого гедря нашого его црського священнішого вельчества Войск Запорожских обоїх сторон Днепра гетмана Иоанн Скоропадский.

Его царского пресвітлого вельчества Войска Запорожского пну полковникові лубенському, старшині его полковой, а особливе пн. сотникові чигириндубровському з урядом тамошним и всім войскового и посполитого чина того полку обивателем и кому би колвек відати о том тепер и в потомние часи належало, сим нашим обявляем універсалом, иж ясне в Бгу преосвященний его млость отц Захарья Корнилович, епископ переяславский и коадьютор митропольї киевския, присилал до нас превелебного в Бзе отца Дамаскина Богославского, игумена сто Михайловского переясловского, которий презентовал тут купчие записи, певную суму виражаючие з вручених давних прав и тепер внов універсалами, пна полковника лубенского стверджених на кгрунта, до монастира катедрального переясловского належние, именно на млини жовнинские на реці Сулі о шести колах стоячие з чотирма особно ставидлами, од Михайла Михайловича, сотника бившого чигириндубровского, куплений; другий млин на той же греблі жовнинской о шести колах, так теж три ставидла пустие, а особливе млин о трох колах з приданими до него лозами (?) Масловскими и двома на Сулі озерами, будучие од Кирила Иереміевича куплею набутые, третий на греблі воїнской на реці Сулі же о трох колах застаючий, од поменутого Иереміевича проданный, такожде на греблі чигириндубровской под самим містом (?) о шести колах пустих и на реці Переволочной прозиваемой о трох колах з сіножатми, озерами, дубняком и луками од Евдокиї Михайлихи, жителки чигириндубровской, купленные и на инние добра, яко то двор у Чигириндуброві стоячий од Марії Зінкевичовой ілі от Данила Тіпи, жителя жовнинского, проданние, и на все тое просил нашого універсального потверження. Ми прето, гетман, прошения его преосвященства, а иле слушному, не отмовивши, а респектуючи на тое, же он, ясне в Бгу преосвященний, за достоїнство монаршое его црского пресвітлішого вельчества и все Войско Запорожское щоденные моления ко Гду Бгу приносит, сим нашим універсалом, яко всі преречение млини в спокойное обители стой его преосвященства катедральной ствержаем владіние, позволяючи в них всякие розміровые и части войсковой приходи, к своему пожитку одбїрати. Так відаючи всей волі нашой, аби ніхто з старшини и черні Войска Запорожского не смїл и не важился в владінію выжей специфікованних куплею набутих млинов и в заживаню там приходячих части войсковой розмірових корыстей, так теж и в держаню сіножатей, озер, лісов, дворов и инних кгрунтов найменшой монастиреві его преосвященство катедральному наносити перепони, трудности и обиди. Тут же тое докладам, аби мірочники в вишенамінених млинах и кгрунтах тех мнстирских люді мешкаючие, жадних од старшини міскої не узнавали долегливости и до посполитих не потягли били повинностей варуем и рейментарско приказуем.

Дан в Глухові генваря 1 д. року 1715.

Також прикладам, аби жителі жовнинские тамошнюю греблю по давнему обыкновеню для своей же нужди потреби гатити не отрікалыся, пылно жадаем.

На подлінном подписано тако:

Звишменованый гетман рукою власною.

1764 года июля 8 дня, таковий подлений універсал я принял и росписался. Правитель лянлинский иеромонах Меркурий».

(НБУВ. – ІР. – Ф. І. – № 62367. – Копія кінця XVIII ст.)

№ 21

1717, листопада ____.– Глухів. – Універсал гетьмана Івана Скоропадського.

«Копия с копій.

Иван Скоропадский, гетман з вірним его царского пресвітлого величества Войском Запорожским.

Пану полковнику киевскому, п. п. старшині его полковой, всему старшому и

меншому того полку товариству и посполству, и кому бы колвек о том відати належало сим нашим ознаймуем універсалом, иж презентовали нам превелебний в Бозі отцеве законники монастира Видубицького киевского, універсал антецессора нашего на власние их мнстрские пуци називаемие Літковские, Рожновские и Лесницкие, в которых многие полку Киевского жителі уежджаючи, пустошат нещадно всякую деревню, особливе Стопечерской обители городничие димерский и рожновский их мнстрских выдубицьких подданих там бють и грабять, не допускаючи тими кгрунтами им, законником выдубицьким, по прежнему спокойне владіти, чого ради просили нашего себі на тое потвержателного універсалу. Мы прето, гетман, прошению их отцев выдубицьких давши у себе місце, яко всі выжей наміненние их мнстрские пуци, особливе селце прозиваемое Гуту в уезді Літковском будучое, в спокойное им владіние сым конфірмуем універсалом, так повагою оногo варуем и пилно приказуем, абы нікто з духовного и свіцкогo стану, а меновите городничие димерский и рожновский, жадной наименшой им, отцем выдубицьким, во всем том чинити трудности и долегливости не важились. А если бы міл хтоколвек в предречених их пуцах затівати обиди и спустошеня, таковых позволяем им, законникам выдубицьким, забирати и грабити. В чом же бы непременно воля наша была содержана, повторе рейментарско приказуем.

Дан з Глух[ова] ноевр. року 1717.

Звышменованый гетман рукою власною

Под тою ж копию подписано тако: До сей копії руку приложил, а подлінную кріпость до себе взял Лаврентий Горка, игумен стомихайловский выдубицький киевский.

С подлинним чел и справил подячей Василей Налетов.

В сей копії по освидітелствованию чищенья и приправок не явилося.

Сводил и чищенья и приправок смотріл архивариус Яков Білозерской.

Сия копия списана в киевской губернской канцелярії из иміющагoся в оной канцелярії производимого в 1720-м году Киевовыдубицького Михайловского монастиря с Киевопечерскою лаврою о спорных землях діла с представленного того Выдубицького монастиря от игумена Лаврентия Горки подлинного универсала и засвидітелствованной тогда копії и в силу учиненного в оной же губернской канцелярії декабря 2 дня 1768 году по челобитной означенного Видубицького монастиря игумена Иакова з братиею определіния в тот Выдубицький монастирь дана 1769 году июня 30 дня.

(...)*Василей Флеров

У сей копії ея императорского величества печать

Секретар Михайло (...)*».

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – № 6668. – Копія кінця XVIII ст., завірена сургучною печаткою кївської губерньської канцелярії. Наприкінці листа намальоване коло, всередині якого написано: «місце печати рейментарской»)

№ 22

1718, січня 28 (17). – Глухів. – Універсал гетьмана Івана Скоропадського.

«Копия с копії.

Его царского пресвітлого величества Войск Запорожских Иоанн Скоропадский.

Всім, кому быколвек о том відати належало, особливе ясне в Бгу превелебному его млсти отцу архимандриту киевопечерскому з братиею, сим універсалом нашим ознаймуем, иж превелебний в Бгу его млсть отец Лаврентий Горка, игумен монастира Стомихайловского киевского Выдубицького, з братиею ж доносили нам жалосне, что власний их выдубицький будинок при устю Вети в Корнчу, в кгрунтах гнилецких и калиновских выдубицьких же обрїтаючиися, безправне и насилно законники монастира Печерского забрали. Теди яко его превелебность отц игумен просил наше оборони, жебы albo оний был возвращен, albo заплачен, ижбы в том тая обитель напрасной не поносила кривди чрез неслушное до кгрунтов к оной належных интересоватся, так мы чрез сей наш універсал предлагаем, абы превелебний отцеве законники печерские помянутий монастиря Выдубицького будинок, на их же кгрунтах власних забраний, люб возвратили, люб слушною ценою, яка надлежатимет, уплатили и вперед бы до их выдубицьких кгрунтов к обиді тоя обители ніякого не міли діла, повагою сего ж універсалу нашего варуем.

Дан в Глухові януар. 17 року 1718.

Звышменованый гетман рукою власною

Под тою ж копію подписано тако:

До сего списка руку приложил, а подлинный универсал до себе взял Лаврентий Горка, игумен Стомихайловский выдубицкий киевский. С подлинным чел и справил подячей Василий Налетов. В сей копії по освідетелствованию чищення и приправок не явилось. Сводил архивариус Яков Білозерской.

Сия копия списана в киевской губернской канцелярії из иміючогося в оной канцелярії производимого в 1720 –м году Киево-выдубицкого Михайловского монастыря с Киево-Печерского лавроу о спорных землях діла с представленного того Выдубицкого монастыря от игумена Лаврентия Горки подлинного універсала и засвидетельствованной тогда копії и в силу учиненного в оной же губернской канцелярії декабря 2 дня 1768 году по челобитной означенного Выдубицкого монастыря игумена Иакова з братиею определения в тот Выдубицкий монастырь дана 1769 году июня 30 дня.

(...)*Василей Флеров

У сей копії ея императорского величества печать

Секретар Михайло (...)*».

(НБУВ. – ІР. – Ф. ІІ. – № 6671. – Копія кінця XVIII ст., завірена сургучною печаткою київської губернської канцелярії. Наприкінці листа намальоване коло, всередині якого написано: «місце печати рейментарской»)

№ 23

1718, січня 29 (18). – Глухів. – Універсал гетьмана Івана Скоропадського.

«Пресвітлішого и державнішого великого гедря нашого его црского священнішого величества Войск Запорожских обох сторон Днепра гетман Иоанн Скоропадский.

Всеї старшині и черні Войска его ж царского пресвітлого величества Запорожского, особливе пану полковникови киевскому з п.п. старшиною его полковою и всему старшому и меншому полку того товариству и прочим обивателям, так же комуколько з духовного и світского чину тепер и в потомние часи відати надлежатимет, сим нашим ознаймуем універсалом, иж висоце в Бгу превелебний его млсть отц Лаврентий Горка, игумен мнстира Стомихайловского Выдубицкого киевского, з братиею, презентовав нам различные давние права на кгрунта мнстиреви их Выдубицкому служачие, а именно: початковое надане покойного преосвященного Иосифа Султана, митрополита киевского, в Мінску, року тысяча пьятсот четвертого мсця июня дня пятого, писаное, а послі того и другие правние кріпости, яко то декрета головного трибунала Королевства Полского, чрез сукцессоров тоей же катедры митрополитов киевских в рожних годах одержанние: первый декрет року тысяча шестисот двадцять первого, мсця мая четвертогонадцять дня и другой в том же року состоявшиися, третий року тысяча шестисот двадцять третого, июня 23 також баніцію того ж року на княжну Анну Ходкевичовну Яхимовую Корецкую, за ослушенство помянутих декретов и неслушное ею завладіне мнстирских кгрунтов Куликова, Калного Лугу и прочиих на трибуналі в Любліні публікованную з трибуналских книг за подписом рук маршалков депутатов и иных урядников суду головного трибуналского ж Иосиф Велиамину Рущкому, на тот час митрополиті киевскому, видание и другие ж многие з тою ж княжною бывшие процесса правние, особливе интерміссію чрез Бартоша Шумовского и Яна Лушовского, возних енералов воеводства Киевского, в року тысяча шестисот двадцять четвертом мсця февраля второгонадцять дня з подписом рук их же власних, сознанныю и составленную, и выпишь той же интерміссіи з книг кгородских киевского ж воеводства за рукою Павла Реховского, писара Киевского воеводства, и справителя Шеневского, на кгрунта од пререченой княжни Корецкой мнстреви Выдубицкому подлуг наміненних декретов и баніции в трибуналі Королевства Полского по правам одержанних уступленние, а именно на Гнилетщину, Куликовщину, Калиновщину, Калний Луг, на місце, где мнстир был Гнилецкий, на городище Гнилецкое, на млин на реці Веті при устю оной в Корнчу з границями так описанными,

почавши от річки Хотовки кгрунту Хотовского, маетности мнстира Печерского, дорогою до Лесник идучою в річку Поросятинку, в правой руці кгрунт Лесницкий, в левой кгрунт Куликовский и Калного Лугу Видубицкий, річкою Поросятинкою в річку Вету в правой кгрунт княжни Лесницкий, в левой Калного Лугу выдубицкий, з Вети в річку Вербицю на низ одходячи, бори, ліси, Невіщним перевалом в Луги аж на миль три, лугом в річку Бистрицю, Бистрицею в Потяж, с Потяжи в Турець, Турцем в Дніпр, Дніпром вгору, в Порубіжнью, з Порубіжной в Корнчу, Корнчею на копці попод Ходорину могилу в Калиновку, Калиновкою в гору по правой стороні кгрунт мнстра Печерского, а по левой кгрунт Калиновский и Куликовский мнстира Видубицкого з Калиновки в Сіраковку, на Сіраковці дві греблі до кгрунту Калиновского выдубицкого присипани, оттоль в Хотовку знову до дороги, к містечку Лесник идучой, з полями, дубровами, лісами, пасіками, борами з Праведницьким бором, з лугами, озерами, затокатами, затоками, бобровими гонами, з сіножатми, з выраженим млином в заливок води при устю Вети будучим, з футорами при Веті и тими, которіі по другой стороні річки Поросятинкі, з їх огородами, з млином на той же Поросятинці и щоколвек есть в тых кгрунтах, обширным на милі три положенем, а при том его ж превелебность отц Лаврентий Кгорка, игумен выдубицкий, показовал нам так премоцнійшие царского пресвітлого величества жаловалние висоцеповажние грамоти, яко и потвержателние антecessоров наших універсали, той же стой обители Выдубицкой данние, на всі кгрунта вишей совершенно з околичностью границ изображенній, на що и нашой гетманской просил конфірмаціі, поневаж недавним временем от превелебных отцев законников киевопечерских (от которих пред сим в тых вишей помененных кгрунтах от двохсот и килканадцять літ отцями відубицкими спокойне владіемих не бывало препятіе) не меньшая в оних начала діятися трудность и препона, до свободного по прежнему заживаня выдубицких прошенію, давши у себе місце, и не нарушаючи документалних прав, от так древнего времени на тие добра им служачих, а барзій поважаючи премоцнійшие, всякого почитанія достойніше царского пресвітлого величества грамоти, також приміряючися до універсалов антecessоров наших, всі тие предписаніе з границами кгрунта в вічную посессію и владініе мнстреви Выдубицкому ствержающих, яко велілисмо сей наш з канцеляріі войсковой в конфірмацію до безперепонного обытелі стой Выдубицкой киевской тыми кгрунтами користованя видати універсал. Так повагою оногo пилно варуем и сурово грозим, абы ніхто з старшини и черні войскового и посполитогo чина людей, а особливо превелебнии отцеве законники Киевопечерской лавры, над древние правные кріпости, паче ж над премоцнійшие монаршіе царского пресвітлого величества грамоти и антecessоров наших потверженя жадной наименшой отцем выдубицким подлуг прежняго состоянія в спокойном тых всіх кгрунтов з описанним границ положенем, владінію и заживаню не важилися чинити перешкоди, трудности и препятія, рейментарско упоминаем и пилно приказуем. Если бы те ж по сем нашем універсалі міла од кого в держаню преречоных добр отцем выдубицким діятися кривда и долегливість, такового всякого яко преслушника монарших в грамотах изображенних указов, послідователно и нашой гетманской виразной конфірмаціі позволяем за тое грабити и забирати.

Дан в Глухові з канцеляріі нашой войсковой януар[ія] 18 року 1718.

Звышменованій гетман рукою власною.

Под тою ж копию подписано тако: До сего списка руку приложил, а подлїнній універсал до себе взял Лаврентий Горка, игумен свтомихайловский выдубицкий киевский.

С подлїнним чел и справил подячей Василей Налетов.

В сей копїі по освидітелствованію чищення и приправок не явилося. А именно на первом листу снизу в девятой строке: ЕС того ж листа на обороте сверху в шестнатцатой строке : Ч. Білозерской.

Сия копия списана в киевской губернской канцеляріі из імїющагося в оной канцеляріі производимого в 1720-м году Киевовыдубицкого Михайловского монастыря с Киевопечерскою лаврою оспорных землях діла с представленного того Выдубицкого

монастыря от игумена Лаврентия Горки подлинного универсала и засвидетельствованной тога копии и в силу учиненного в оной же губернской канцелярии декабря 2 дня 1768 году по челобитной означенного Выдубицкого монастыря игумена Иакова з братиею определения в тот Выдубицкой монастыри дана 1769 году июня 30 дня.

(...)* Василей Федоров

У сей копии ея императорского величества печат Михайла Ма(...)*».

(НБУВ. – ІР. – Ф. ІІ. – № 6670. – Копія кінця ХVІІІ ст., завірена сургучною печаткою кївської губернської канцелярії. Наприкінці листа намальоване коло, всередині якого написано: «місце печати рейментарской»)

№ 24

1721, жовтень. – Петербург. – Уривок з заповіту єпископа рязанського та муромського Стефана Яворського щодо його бібліотеки.

«[...]Второе: усмотрите доброго и блгой совісти монаха или иеромонаха того монастыря постриженца и поставит его библиотекарем или над книгами прилежным дозорцею, чтоб незабвенно (?) надсматривал книг и когда бивает вітер, чтоб затворы окошние отворял для провівания книг, чтоб не погнили и не близко при стіні каменной оные держат, бо от то[го] проти каменя кирпичного скоро погниют. Таков библиотечар может быти сам той, который в проповіді слова Бжия упряжняется, якож мні обіщався бити гспдн Григорий Рогачевский, восприемщи иноческий чын у монастыри ніжинском или племянник мой Силвестр Шумский, когда возвратися из наук ис Полци и пострижется в том монастыри ніжинском или который от сынов брата моего родного честнаго отца Павла Яворского, протопопа ніжинского, буде иноком в том же монастыри ніжинском станет или ин нікто (?) его ж избрет по рассмотрению своему пречестнійший отц архимандрит ніжинский[...]».

(НБУВ. – ІР. – Ф. ХІV. – № 3795. – Оригінал. Через кілька сторінок у цій справі знаходиться ще один список заповіту Яворського (перша частина)

№ 25

Між 1716-1722 рр. – Скарга батуринаського отамана Федора Прийми гетьману Івану Скоропадському.

«Ясневелможний мсці пане гетмане, мой велце премилостивійший пане и великий добродію.

Смиренно павши до лица земли у ноги ясневелможности вашей, доношу свою мизерную нужду, что міючи я, бідний, з ласки ясневелможности вашей урядь атаманства батуринаського и на том то уряді еще есмо и не обизнался, а вже на мене п. сотник прісне напрасне злостуючи, з оним складаючи на мене невинние річи якобы я противний ему чинюся и килко раз мні уже пред ратушею дорікал: ты, мовит, наслааний атаман и з ненависти своей направует на мене особ, якие пережджают, же (...)* безперестанни, як великороссийские люде, и наши панове, жебы мене были, удаючи и непослушнен мні и усе, мовит, у его руках. Теды единого часу ехал с Киева гспдн маиор Еропкина полку чрез Батурин и заночевал, а я зараз по указу з вечора подводи ему и проводныка наготовал. А п. сотник бил у Кролевци и тої ж ночи з Кролевца приехал и виділся з маиором, а з сином его вечерал. Що чинячи оний маиор, набігши на господу мою уночи, уже до утрені дзвонено, и прісне напрасно почал мене быти и голову мні до криві палкою розбил и обезвічил, мовячи мні такие слова: «Сотник мні казал, что ты не слушаеш нікого». Мію вельможний пане много на тое людеи, що чули тое и кров мою пролитую виділи, же увесь окривавлен и обезвічивши мене з его наущенья, отехал, а мене кров облила. И од того побою хоралем и тепер не могу до здоровья прити, а он, п. сотник, видячи мене скривавлено прибитого, ни жадного слова за мною, бідным, не мовил, бо и з его наущенья прибыто и радуется тому, моеи біді, не тилко сам (?), але и синов своїх на мене насилает, жеби чинили зо мною завод, такую мні, бідному, чинит нужду и мушу терпіти. Также сих уже числ, когда по указу ясневелможности вшей прислан в Батурин п. Яким Гречаний для гаченья мостов, теди

п. сотник и п. Гречаному тож мене напрасно оскаржил, мовил: «попудь атамане, бо усе у его руках, а у мене нічого не маеш». Що чинячи, п. Гречаний, разсмотрівши, же моєї не маш ни жадной вини, что мене удает п. сотник з ненависти напрасно, и тое мні п. Гречаний сказав, що п. сотник мні узичает, Бг его знает за що, ані жадного атамана ненавидит. Зачим я, мізерний, прошу ясневелможности вашей отческого милосердия, жебы он, п. сотник, не чинил на мене болше напрасного гонителства и невинних речей на мене не злостил з такой своей злости, не боячися Бга, и правних доходов, що на атамана належить часточка, не обирал и сам собі самому не удерживал, бо уже и много позабырал, що и мні належало б дати, як и всюду между урядами поводится. Бо кгдаж милостивый пане дневние и ночние як належит отправаю нужди городovie, и всякую тяжесть на мене звергает, усе чынячи мні прикрост чи то в збираню подвод или какойколвек оказиях (?) на мене чинит гонителство, злостуючи, жебы могл як мене, бідного, напастию своею од того уряду атаманства отогнати. Кгдаж когда подал я ему и первые висоце поважний ясневелможности вашей указ ведлуг отаманства и у той час неласкаве при[йнял] и сварился на мене, а я терпіл, так и тепер повинуюся ему во всем и р[ад], жебым за щасливым панованиям ясневелможности вашей на том уряды прожити з ласки ясневелможности вашей, а я, мізерний, должен всегда за ясневелможность вашу Бга молити.

Ясневелможности вашей, премилостивого пана моего, раб и найнижчий подножок Федор Прийма, атаман батуринский».

(НБУВ. – IP. – Ф. I. – №512651. – Оригінал. Запис на звороті «Суппліка атамана батуринского на п. сотника тамошнего»)

№ 26

1720, квітня 8 (березня 28). – Рішення військової канцелярії щодо скарги козака Батуринської сотні Стефана Стожка.

«Стефан Данилович Стожок, житель кролевецкий, ускаржається велможности вшой на брата свого Федора Стожка, бившого сотника батуринского, котори закупуючи сполне з ним перед сим в містечку Острі и в Красноколядині аренду, зобрав бил з оним осм тысячей зол., з яких грошей супплікуючому дал толко зол. осмосот, а за досталние хотячи построити млини, обіщався ему, скаржачому, третью част з оных уступить и любо перше почал был он, сотник, строити на Клевені, а тепер уфундовал на другому же місці на Сейму млин, где и он, жалобливый, немало своего кошту и пращи ронил, однак ему, не додержуючи своего слова не тилко третей части в млині, але и единого камня до сих час он, сотник бувший, ему, брату своему, не дал. Чого ради пришовши тепер скаржачий до крайнего убожества а в належду обітници братній на строение пререченого млина утративши и послідню свою худобу, просит реиментарского велможности вшой до брата свого Федора Стожка ж такового указу, и жби он подлуг обіщания своего, на що и свідков міет, уступил ему для прокормления в млині своем, на Сейму будучом, третей части, а по крайній міри хочай одного камня.

Указ ясневелможному сему суппліканту до его мл. пна полковника ніжинского апелловати.

Под марта 28 року 1720».

(НБУВ. – IP. – Ф. I. – № 51268. – Оригінал. Запис на звороті: «Стефан Данилович Стожок, житель кролевецкий, ускаржається велможности вшой на сотника бившого батуринского, брата своего, Федора Стожка, который за тое, міючи между собою совокупную в містечку Острі и в Красноколядині аренду, и з з оной собрали тысячей вусім»)

№ 27

1722, жовтня 15 (4). – Скарга козаків с. Дунайця.

«Велможный мсці пне полковнику черніговский и гетман наказний зо всею ене-ральною старшиною, нам всемилостивійшие добродіе.

Уже тому назад літ двадцят, когда его млсть кнзь Четвергенский з козацтва нас

в мужики до себе в підданство привернул насильно, а мы з дідов и з отцев всіх були козаки и до вуйска ходили и вояцкую службу отбували. Прето тепер просим велможности вашей панской о таковой респект: выдати поважний указ до его млсти князя Четвертинского ижъбы нас болш в подданство не примушал, чтобы мы по прежнему козацкую службу отбували. О що велможности вашей панской вторично просим.

Велможности вашей панской нижайшие слуги и подножки

Оксен Бойченко, Сидор Петренко, Петро Білоусенко, Назар Илляшенко, жители и козаки села Дунайца».

(НБУВ. – IP. – Ф. I. – № 51225. – Оригінал)

№ 28

1722, не пізніше жовтня 18 (7). – Глухів (?). – Скарга козака Степана Семеновича чернігівському полковнику і наказному гетьману Павлу Полуботку і резолюція по його справі.

«Велможный мсці пне полковнику черніговский и наказный гетман з енералною старшиною, мні велми мостивий пне и добродію.

Еще покойный пн. Миклашевский старий, будучи атаманом глуховским, принявши себе село Воргол за гетмана Мазепы, в подданство отца моего з козацтва вылучивши, пригорнул себе в мужицтво, а по отцеви и я служил також мужицко. А тепер, хотячи я своего діда и отца войсковую обновити службу павши у ноги велможности вшой прошу такового на себе милосердия, ижбы я по-прежнему як былисмо з віку козаки принят был в козацкий сотні Глуховской компут и за узнаную милост должен буду до конца ж[ития] Бга блгати.

Велможности вшой милостивого моего пна и добродія нижайший подножек.

Степан Семенович, козак воргольский».

«Степан Семенович, козак воргольский, доносит в.в., что (...)»* Миклашевский покойный, як был в Глухові атаманом и в тую пору надано ему од Мазепи село Воргол, когда ж завладіл, зараз суплікуючого отца з козацтва в подданство привернул, да и сам скаржачий по смерти отца своего мужицкую одбувал повинност. А тепер просит в. в. о таковой респект, иж бы козацкую отбувал службу як и отц умерший суплікуючого козаковал.

Под октября 7 1722 року.

Указано».

(НБУВ. – IP. – Ф. I. – № 51228. – Оригінал. Запис на початку документа іншою рукою: «Под [ано] (?) августа 4 року 1724»)

№ 29

1723, лотога 21 (10). – Красноколядин. – Супліка красноколядинського сотника Ангеліовського до наказного гетьмана Павла Полуботка і генеральної старшини.

«Велможный мсці пне гетмане наказный из енералною старшиною, премилости-війший мні пане и великий добродію.

Бувши мні у Глухові по указу вашей панской велможности вашей о поході нижнем Терковському, в який поход по указу вашей панской велможности намелен (?), прекладалем през поданную супліку свою вашей панской велможности част войсковая млина, стоячого на ріці Ромъні под містечком ншим Красним Колядином. Которая отдавна на сотников определена, яко и на сей час мні покойним ясневелможным пном гетманом наданна, токмо его пнским універсалом не стверджена. Но в иншом моем требованию притом цідулою положено, амобо (?) и обнадежен его панской вельможности ласкою, же імїл своїм поважним універсалом тую част ствердити. Однак всегда уставичне монаршие служби отправоваем, а по теперешньої предложенной моей супліці до вашей панской вельможности одержалем поважний вашей панской вельможности лист до его млсти добродія пна полковника нашого прилуцкого. В яком виражається, даби его мл. добродій пн. полковник в отбираню млиновой належитости жадного не чинил препятия и в приподаню мні вашей панской велможности листа его мл. добродієві вашей пну полковнику и по вчитаню оногo отправилем як ні на есть, потом през нікоторих людей накажут тому Ивану Зубу чий тот млин зостаєт,

даби он прибул у Придуку и не повелит тому реченному Зубу тоей належитости з помянутого млина мні давати. Потом бувши за указом его ж мл. добродія пна полковника очне мні отказал, дабим я діла в отбираню тоей належитости не иміл, оная частка ишла на полковника, а на сотников, а что покойний Лащинский владнул тоєю часткою того ради, що небожчик Нос, полковник, у покровенстві зоставал. Но и прочие міщане наши свидителствуют, що и прежде на сотников ишло и по смерти покойного полковника Носа небожчик Лащинский літ из(...)* владіл потол по нем одобраню от него урад сотництва и его мл. добродій пн. полковник препятія не чинил. Потом по милости покойного добродія пна гетмана мні тот урад злічено, из котрого(?) и далій (?) и ваковалос, по нім не получилием от велможного покойного пна в сам седи(?) помилювання и потом я пят літ владнул, жадная не чинилас перепона, но при такой нужді моей превеликой. Бог един вість, за що его мл. добродій пн. полковник являет гнів свой панский, но всем слезне и покорне прошу вашой панской велможности респекту и помилювання на мене, бідного, подлого слугу свого, бо сам би могл до стопи ног вашей велможности укланятися та получилием указ сего 10 февраля в помянутий поход виступати, но през сие подлее літерное писание слезне прошу вашоя велможности написат поважним листом своим панским до его мл. пна полковника или до того мелника Ивана Зуба, аби в том отбираню тоей належитости чинилас трудность и препятіе, бо в отході моем в помянутий поход бідная жона прийдет до остатнего истощения и не может себе и дітей чим прокормити. О що и паки вторично велможности вашой подлюю прозбу мою вносячи, долженствую за щасливое велможности вашой пановане щоденно Гспда Бга благати.

Из Красного февраля 20(?) 1723 року

Вашой панской велможности всенижайший раб и подножок

Марко Ангелиовский, сотник красноколядинский».

(НБУВ. – ІР. – Ф. І. – № 51287. – Оригінал, завірений особистим підписом і печаткою. Адреса: «Его императорского прсвітлого влчества Войска Запорожского его млсти пну Павлу Полуботку, полковникові чернігівському и гетману наказному, моему премилостивійшому отцу и добродієві, подати. От красноколядинского сотника под февр. 10 в. 1723»)

№ 30

1723, квітня 15 (4). – Лист Андрія Лизогуба чернігівському полковнику і наказному гетьману Павлу Полуботку і генеральній старшині.

«Велможный мсці пне полковнику черніговский, наказный гетмане з старшиною, мні велце милостивійшее добродійство.

По занесенной моей килкакратной жалобі видан поважний універсал велможностей вших, в котором виражено, абыс по приговору вколвик (?) над тие новосилующиеся в козацтво 20 члвік погребчан до указа, другие того ж села тридцят осім члвік самозванние козаки по прежнему всякое належитое послушенство мні без противности воздавали. По якому они и мало ні в чом не похотіли слушати подлуг своего звания, а хочай же по указу вших пнских велможностей пн. сотник наказный глуховский, при тоей слугі будучий там на сих днях в Погребках, и обявивши оним виданий мні тот універсал, наказовал оним, абы без упартости и всякой противности по прежнему належитое отдавали послушенство, болшей быс и вшим пнским велможностям турбации не наносили. Оны ціле при том заупрямилися, отказуючи бунтовничо, же мы отнюд не хотим мужиковати. Як им их плутоским самоволством и вшим пнским велможностям не наприкраючис всепокорственно чрез подлих лит (?), то и прошу крайне оних бунтовщиков без всякой поблажки таковым наказанием смирити, сердюков сорок члвіка на станцію на них зослати, азали бы они од такого самоволства повстягнувшись, смирилися и отдавали по прежнему послушенство по жалованям монаршим отцу моему и мні самому, а жебы оц мой или я в мужицтво их з козацтва повворочавали, того они не доказали и доказат не могут. Сие покорне преложивши усугу[б]ляю сторесное (?) мое прошение и неотвлочное сердюков на н[их?] присланне.

Велможностям вшим всего добра желателный и ко услужению поволный

Андрей Лизогуб

(...)*кон априля 4 1723 року».

(НБУВ. – IP. – Ф. I. – № 51233. – Оригінал (?). Адреса: «Его императорского прсвітлого влчства Войска Запорозкаго пну полковникові черніговському и наказному гетманові его млсти пну Павлу Полуботкові, мні велце милостивійшому добродієви, покорне»)

№ 31

1723, квітня 17 (6). – Глухів. – Лист ніжинського полковника Петра Толстого до чернігівського полковника Павла Полуботка.

«Мсці пне полковнику черніговский, мні велце мсці пне и брате.

По супліці, перед сим пне поданной, од козаков погребских о порабощеніи в мужики старостою тамошным им наносимом, якож з полічення моего п. сотник здешний наказний составил о том на писмі розиск. Тот для віденія посилаючи до в. м. м. пна, прошу: хоти в. м. м. пн. оный разсмотріти и хто по разсмотрінію достоин козаковати, прикажи, кому надлежит, тых не порабоцати в подданство по монаршом указу, яких козаком при их волностях давних козацких зоставити повеліл. При сем доброй в. м. м. пна поліцаюся приятні, есмь

В. м. м. пну всего добра зичливий слуга его императорского прсвітлого влчства Войска Запор[ожского] полковник ніжинский Петр Толстой.

В Глухові апр[іля] 22 року 1723».

(НБУВ. – IP. – Ф. I. – №51251. – Оригінал, завірений особистим підписом і печаткою. Адреса: «Его императорского прсвітлого влчства Войска Запорозкого полковникові черніговському его млсти пану Павлу Полуботку, моему велце мсцівому пну и брату». Запис: «Подан априля 7 року 1723»)

№ 32

1723, травня 3 (квітня 22). – Глухів. – Лист ніжинського полковника Петра Толстого до чернігівського полковника Павла Полуботка.

«Мсці пане полковнику черніговский з енералною старшиною, мої велце мсці пнове и блгодітелі.

Козаки сотні Глуховской села Погребков, которим пн. Андрій Лизогуб, з козацтва усиловне верстаючи собі в подданство, немалое чинит утіснене, многократне стужали мні и тепер не престають кучити, просячи в том освобоженя. А як з розиску, перед сим учиненним, является, же они здавна суть еще за прежних гетманов в козацкий уписани компут. Теды прошу в. м. м. пнства под яким тие козаки міють найдоватися игом крайно сим учинити рішение и притом неодмінно в. м. м. пнства вручаю мя приятні.

В. м. м. пнства всего добра зичливий слуга его императорского прсвітлого влчства Войска Запор[ожского] полковник ніжинский Петр Толстой.

В Глухові апр[іля] 22 року 1723».

(НБУВ. – IP. – Ф. I. – № 51236. – Оригінал, завірений особистим підписом і печаткою. Адреса: «Его императорского прсвітлого влчства Войска Запорозкому полковникові черніговському и наказному гетману его млсти пану Павлу Полуботку з старшиною енералною, моим велце мсцівим пном и блгодітелям, подати»)

№ 33

1724, до березня 11 (лютого 28). – Глухів(?). – «Доношение» козака Конотопської сотні Степана Прийми в Генеральну Військову Канцелярію.

«В войсковую енералную канцелярію

Доношение

Я, нижей менованный, в моей напасти скаржуся на Ивана Гришопенка, мешанина батуринаского, в том, что Иван Коркушка, остаповский житель, нікогдась взяв в него, Гришопенка, коня за десять коп на віру, як еще жил у Митченках. И он, Гришопенко, притворивши на мене будго я по нем, Коркушці, поручилься, пограбил за его, Коркушку, у мене моего коня. Діється тому уже другий год, на которой перво

заносилем жалобу до пна сотника батуринаского и там его, Гришопенка, обвинивши и посадивши до турми, велено абы мні коня и утрату мою вернул. З якої турми не знаю як он ухилился. Потом билем чолом на одного ж до пна судії енералного и одтол был указ старости митченковскому розискат, где по розиску он же показался виним и просил мене, як и розиск его старости явствует, но он и одтол ухилился. Наконец суппліковалем два рази и до гспд правителей малороссийских и виправивши указы, перво еден до сотника конотопского, щоб там розискавши, окончил. Потом же первого не послушал, повторний, абы сюда, в Глухов, на росправу приездил. Он и другому противним оказался, не поехал, а я сюда да туда перехожуючи в моей невинности напрасно, прийшодем и тепер прихожу до немалой утрати. Покорне прето прошу, да бгвоолит войсковая енералная канцелярия по одного Гришопенка видати суровий такий указ, абы з тим посланный яко ослушника поехавши и взявши, сюда для вершення заводу з ним моего одного припровадил, болше бы уже мні волокитами до убытков не приходити.

Нижайший слуга Степан Прийма, козак сотни Конотопской, жител веровский».

(НБУВ. – IP. – Ф. I. – № 51278. – Оригінал. Запис зверху документа: «Под[ано] февр[уаря] 28 року 1724». Запис внизу документа: «Писан по сему (?) позов фев[раля] 28 д. року 1724 по от (?) веровского Ивана Гришопенка, дабы прибил до суду на дн марта 6 д.»)

№ 34

1724, серпня 4 (липня 24). Ніжин. – «Доношение» ніжинського полковника Петра Толстого в Генеральну Військову Канцелярію.

«В канцелярию войсковую енералную

Доношение

Бывший полковий ніжинский комиссар Григорий Кубраковский подал в канцелярію полковой ніжинской на имя императорского влчства челобитную, а при оной объявил грамоту его императорского влчства в отпуску себї з Москви данную и універсал Мазепин с тим вираженем, дабы он свободное имїл житие в Дівиці Салтиковой у полку Ніжинском и ни до яких бы одного Кубраковского военных войскових пов(и) ностей и посполитих тягlostей не потягано и просил он, Кубраковский, чтоб его у полку Ніжинском в козацкий записат компут. А понеже в Ніжинском полку мало к ділу способних имїется людей, а он, Кубраковский, и к ділу есть способен, того ради прилагаючи при сем оной его императорского грамоти и Мазепиного універсала копії и при том и поданную от его, Кубраковского, челобитную, як об нем войсковая енералная канцелярия бгвоолит доношу

Граф Петр Толстой.

Июля 29 дня 1724 году».

(НБУВ. – IP. – Ф. I. – № 51240. – Оригінал. Запис на початку документа іншою рукою: «Под (?) августа 4 року 1724»)

№ 35

1724, березня 10 (лютого 28). – Глухів. – Указ Генеральной Військової Канцелярії.

«Указ з войсковой енеральной канцелярії.

Ивану Гришутенку, мешканцу батуринаскому, обявляється: дабы по получении сего на росправу и отвіт против доношения Стефана Прийма, козака сотни Конотопской, а жителя веровского, о грабежи его коня за тое, что якобы он, Прийма, за Ивана Коркушку, жителя остаповского, о взятыю їм у тебї на віру коня за девят коп поручился в Енеральной Войсковой Канцелярії з жалобою на тебе поданного на термин наступающего марта 6 д. число пред суд войсковый енеральный з сим, нарочне посланным Иваном Подбілским, совокупне сюда приездил в Глухов непременно, грозно упоминается. А мїл быс сему ослушним, явитися и на назначенный день суда не ехать, по тому ж посланому ншему, и не хотячого як недоброго сна провадити сюда ж велено.

Дан в Глухові февр[аля] 28 д. року 1724.

Войсковой Енеральной Канцелярії правителі

Иван Мануйлович
Федор Петрович (?) Гречаний».
(НБУВ. – IP. – Ф. I. – № 51280. – Оригінал. Запис на початку документа іншою рукою: «Под (?) августа 4 року 1724»)

№ 36

1724, грудня 16(5). – Вороніж. – «Доношение» наказного воронізького сотника Степана Холодовича в Генеральну Військову Канцелярію.

«В войсковую енеральную канцелярию
Доношение

Понеже получили мы указ з полковой ніжинской канцелярії дабы з сотні Вороніжской в поход до Гилян при товаристві бунчуковом приготували козаков рядових двадцят трох члвк добрих можних (?) конних и оружейних з особливим до них компаніром. Того ради по полученіі оноу указа любо к оному походу наряженние козаки будут в поготовости, одних же з оних требуют консистентам провіанту и на афіцерские кон сіна и овса. И в том оным будет чинятся трудност для того, что чи готовитися им в назначений поход чили консистентам отдавати провиант. О сем да блговолит войсковая енеральная канцелярия тую от наряженних козаков дачу приказат комисаром глуховским знять и на посполитие якие оную зложит.

Стефан Холодович, сотник наказний воронизкий з ураду.

Декавр[ия] 5 1724 року

Вороніж».

(НБУВ. – IP. – Ф. I. № 51247. – Оригінал. Запис зверху документа: «Подано декабрия 8 року 1724»)

№ 37

1725, не пізніше травня 26 (15). – Глухів (?). – «Доношение» в генеральну військову канцелярію щодо скарги козака Батуринської сотні Олексія Гаращенка.

«В енеральную войсковую канцелярию
Доношение

Доносит Ніжинского полку Батуринской сотні козак Алексій Гаращенко, житель краснянский, а в чем доношение, тому слідуот пункта:

1

Был чолом я, Алексій, в прошлом 724 году в енеральной войсковой канцелярії на Федора Стожка, сотника батуринского, и по моему челомбитию видан был указ до его, сотника, таковий, ижбы он вперед не важился мні жадних долегливостей ділат.

2

Да тот же указ обявил я ему, сотнику, яковий он зганивши, отобрал до себе, отобравши, и понні у себе держит, долегливостей не перестает ділать.

3

Як и тепер веліл атаману села ншого заграбит мене и заграбил овец трое, а не відати защо.

4

Когда повернуто нас з Терковского походу з-под Астрахані и он, призвавши мене пред себе, учинив мене з того походу утікачем и тескнил мене, жену мою туремным вязенем, також на арматі держал и бил жестоко, а не відати за якое діло.

О сем моем доношеніі прошу енеральной войсковой канцелярії решение учинит.

К сему доношению я, Григорий Горев, по прошению Алексія Гаращенка, козака сотні Батуринской, руку приложил.

О сем написати до пна полковника ніжинского, жебы се(...)* учинена справедливост з сотника.

Иван Левенец Иван Манойлович»

(НБУВ. – IP. – Ф. I. № 51269. – Оригінал. Запис на початку документа іншою рукою: «Мая (...) *сно 15 дня 1725 году»)

№ 38

1730, квітень. – Петербург (?). – Грамота цариці Анни Іоаннівни гетьману Данилу Апостолу (регест).

19.02. 1729 р. нам писали з синоду по «доношению» чернігівського єпископа Иродиона, який скаржився на бунчукового товариша Семена Лизогуба, котрий «в брани и в ругателстве епархии ево попа Алексея Нозратовича и в поношении ево, епископа самого, многими словами и в протчих непорядочных ево, Лизогубовых, поступках». Своїх людей він посилає вінчатися за кордон в Польщу, а деякі з них уже «обвенчаны и живых жен имущие», утримує людей, які «суду духовному подлежащие».

Треба «сыскать» Лизогуба, допитати, а одного з суддів направити в Москву.

(ПАН. – ВР. – № 1678. – Арк.3/57. – Оригінал)

№ 39

1730, червня 10 (травня 30). – Петербург. – Грамота цариці Анни Іоаннівни гетьману Данилу Апостолу (регест).

В минулому 1729 р. у грамоті Петра II писали, що гадяцький полковник Гаврило Милорадович через завдані ним козакам і посполитим кривди відставлений від полковництва. На його місце треба обрати вільними голосами 2-3 кандидатів «из малороссиян». 7 числа 1730 р. ти писав, що по силі тієї грамоти кандидати обрані, а саме: генеральний писар Михайло Турковський, Гадяцького полку обозний Григорій Грабянка та суддя Мартин Штишевський і пишете, що вони «люди добрые, заслуженные и в верности неподозрительные». Ми наказали бути полковником Гадяцького полку «обозному полковому Григорью Грабянке», а генерал-майору князю А. Шаховському наказуємо привести його «к присяге».

(ПАН. – ВР. – № 1678. – Арк. 3/55. – Оригінал)

№ 40

1731, листопада 26(15). – Глухів. – Наказ гетьмана Данила Апостола.

«Атаман жалдацкий з товариством.

Андрея Негейфля, капитана вшего, любо на время от команды жолдацкой отставилисмо, однак розсудивши, что в той команді надлежащего правления без определенного при оной капитана не будет, по-прежнему ему, Андрею Негефелю, полченна от нас над вами камманда, котрому мієте яко командіру своему во всем, что надлежит до службы ншой, отдават послушенство и повиновение. А он, Негефель, подлуг данной ему от нас инструкции, повинен справоватис и по оной надлежащее чинит исполнение, опасуяся на себе от нас гніву и неотпустного штрафу, объявляем.

З Глухова ноевра 15 дня 1731 году.

Ея императорского величества Войска Запорожского обох сторон Дніпра гетман и кавалер (...)*

Милостіві от моего».

(НБУВ. – ІР. – Ф. І. – № 51207. – Тогочасна копія)

№ 41

1732, березня 2 (лютого 20). – Ніжин. – «Доношение» ніжинського протопопа Степана Волховського київському архієпископу (митрополиту) Рафаїлу Заборовському (регест).

Мова йде про старців, які збирають милостиню під шпиталями й по миру, «хліба спрашивають число немалое и назбиравши хліба, сушат сухарі и продают скудным людем по торгам, а от волокити их удержат трудно, бо з шпиталя в шпиталь переходят и мандруют по ярмарках непрестанно».

(БПАН. – ВР. – № 260. – Арк.1)

№ 42

1732, не пізніше листопада 5 (жовтня 25). – Конотоп(?). – Скарга конотопського сотника Йосипа Костенецького гетьмана Данилу Апостолу.

«Ясневелможний мсці пне гетмане и кавалер, мой премствивійший добродію.

Еще в 1731 году пн. Андрей Лизогуб по челобитию своем на Чечелиху, дебіторку свою, приарештовавши у мене ліс Чечелишин, который отц мой правильно по двокротных купчих записях, по едном на первую част показаного ліса в 178, а другого на весь ліс в 723 годах, от Чечелихи даннях, и по декрету суда енерального одержал, по сю пору с помянутою дебіторкою судом не розводится и ей, Чечелихи, в суд сискиват, не відат для чего, не хочет. А я таким арестом многие обыди, напрасную волокиту и крайнее неповинні узнаю розорене, ибо в том же году когда арест на показаний ліс положено, викрадено в мене в оном лісі с комори три куфли горілки, а тепер и вес футор весма опустілий зостал. Того ради слезне прошу ясновелможности вшей показанный мой ліс с-под аресту реїментарским своїм указом освободит и в спокойное мні привернут владіние, а пну Лизогубу приказат, что он с помянутою Чечелихою за долг свой судом розводился безпродолжително. Которий я одержавши, обовязуюс, если того необходимая нужда указывает, не пустошит и в цілости содержат так, как и нні ест, покамест помянутий пн Лизогуб с Чечелихою судом расправятся.

Ясновелможности вшой, премілоствійшого моего добродія нижайший слуга Иосиф Костенецкий, сотник конотопский».

(НБУВ. – IP. – Ф. I. – № 512312. – Оригінал. Запис зверху документа: «Подана д. 25 8бра 1732 року, записав в книгу, доложит»)

№ 43

1733, не пізніше лютого 15 (4). – Конотоп(?) – Скарга конотопського сотника Йосипа Костенецького гетьману Данилу Апостолу.

«Ясновелможный мсці пне гетман и кавалер, мой премствійший пне и добродію.

От давнего времени задолжившис отцеві моему, товариш бунчуковий пн. Петр Корецкий триста червоних и сто золотих дробной монети, на який долг иміється у мене саморучный его облік, по сю пору оного долгу не изис[кал]. До которого люблю я многократными отозвами моїми и частими нарочными посланцями, в чом немалих уже мні учинилсь урон и убыток за изисканием такой на нем сумми упоминалься, однак помянутий дебітор толко листовными ко мні репліками и корреспонденциями своїми уплаченню вышпоказанных днг термін на термін и срок на срок закладаючи, единую чинит волокиту и напрасное разорение. Того ради при обнятіи ног панских ясновелможност вша реїментарским своїм к нему прекажит указом, ижбы он болшой уже мні не чинячи обыди и волокити, непременно в скором времени без всякого отлателства вышозначенную сумму днг уплатил.

Ясновелможности вшой, мілоствійшого моего пна и добродія нижайший слуга Иосиф Костенецкий, сотник конотопский».

(НБУВ. – IP. – Ф. I. – №512314. – Оригінал. Запис зверху документа: «Подано д. 4 февраля 1733 року, записав в книгу доложит(?)»)

№ 44

1748, березня ____. – Адамівка. – Лист Наталії Дем'янівни (?) до сина.

«Дражайший мой сину

Я довільно відаю, что тої писма, которими часто вас тружувать, скучни и потому сколко возможно сохраняя себя от тіх случаев, кої толко в мніні моем могут вас принест затруждение, но понеже крайною горесть и слизи сего народа, который чрез меня ищет вашей помощи, принудили меня вас трудить, потому приемлю рассуждение, что вы сие мое материнское представление приязно и без тяжести принять изволите. Киевские козаки, коїх подлинное прошение при сем сообщаю, чрез крайное свое от міщан киевских разорение ищут чрез вас в ея императорского величества, всемілоствійшей нашей государині, височайшей милости и всемілоствійшого неоставления я ни десятью пасей (?) бумаги не могу того изобразить сколко я моїмы очима их бідность и разрение виділа, кромі того, что оны в Києві почти под неволею живут и что от них всевисочашая августійшей млсть чрез проэкти киевского магистрату закрыта от нахалов и безчеловечних с ними того магистрата поступок. претерпівають несказанную горесть. Я многожди об них, бідних, здешнего гспдина

генерала губернатора Леонтьева просила, но чрез ухищрение помянутого неблгодарного магистрата то мое прошение никакова успіху к козацей ползі избавление принесть доселі не могла. Ноні при последнем своем бідствіи в том толко едином надіжду положили, что вы их горестних слез и моего матернего прошения не презрите и ежели в сем плачевном их случаі вы своїм ходатайством не пособите, то я истинно доношу, что зависть и злонравие магистрату послідних их домов лишит и (...) * с Киева вскоре понудить может. Однако ж они эщо в том упованіи по опуст сего писма состояли, что вы для меня и для их от крайней бідности сохранения желаемую им височайшую милость исходатайствовать изволите.

В окончаніи сего с надеждою на ваше бідних козаков неоставление и всегдашнюю ко мні синовскую горячест вручаю вас в височайшую Божию млсть, которая всі жизни вшей блгополучия дны да соблюдет в множайшие літа ненарушимо.

В подленом тако: Наталия Демян...

Марта __д.

748 году.

Адамовка».

(НБУ. – ІР. – Ф. І. – № 51253. – Запис зверху документа: «Копія»)

№ 45

1750, липня 11 (червня 30). – Батурин. – Рапорт батуринського сотника Дмитра Стожка в Генеральну Військову Канцелярію.

«В войсковую генеральную канцелярью

Репорт

Указом ея императорского величества з войсковою генеральной канцелярью по челобитю в оную войсковую генеральную канцелярью от жени козака сотні Бахмацкой жителя курінского Тимоша Хоменка Екатерины Хоменковой поданом присланим ко мні, повеліно: сехав в містечко Бахмач, содержачого тамо при сотенном бахмацком правленіи помянутого Тимоша Хоменка под караулом, с подоного караулу освободить и как самого его, Хоменка, так какое об нем діло в том сотенном бахмацком правленіи иміється, взяв оное и получив, нарочно з тім указом от правления при репорті в генеральную войсковую канцелярью прислат вскоросты. Будиж бы сотник бахмацкий Барановский воспротивился и взят мні оного козака Хоменка и об нем діла не допускал, то мні б за то его, сотника Барановского, ослушание силою оного ея императорского величества, мною полученного указа, самому ему, сотнику Барановскому, от команды отказать и козакам инис (?) кому (?) тамо слушатся не велить до указу а о [...] взятию означенного козака з ділом будис об нем какое есть, исполнит. И во исполненые онаго ея императорского величества указу того ж июня 29 д. ездил я в Бахмач и за прибытием туда в сотенном бахмацком правленіи по востребованию моем об освобожденніи помянутого козака Хоменка и о взятию діла без воспротивления сотника тамошнего Барановского и сотенной старшины исполненые учинено. Почему и оный сотник за невоспротивление от команды не отрішон. Помянутый же Хоменко також и об нем взятое в сотенном бахмацком правленіи діло к разсмотренью в генеральную войсковую канцелярью посылаются, покорнійше репортуя

Сотник батуринский Димитрий Стожок.

Июня 30 д[ня] 1750 году. Батур[ин]».

(НБУВ. – ІР. – Ф. І. – № 51335. – Оригінал(?). Запис на початку документа іншою рукою: «Под[ано] июля 10 1750 году, а писав доложит»)

№ 46

1750, жовтня 6 (вересня 25). – «Доношение» віце-капрала Романа Струтинського гетьману Кирилу Розумовському.

«Ясневелможному високоповелителному гспдну господину всея Малія Росії обох сторон Дніпра и Войск Запорожских гетману ея императорского величества дійствителному каморьгеру императорской Академіи наук президенту, лейб-гвардії Измайловского полку подполковнику Росийской имперії графу и разних ординов

кавалеру Кирилу Григориевичу его високографскому сиятельству Розумовскому

Всенаипокорнїшее доношение

Бивший старий полковник прилуцкий Игнатий Галаган покойному отцеві моему и мнѣ, нижайшому, в мѣстечку Вереміевки жителство имѣющих, разными годами разные починил обиди и грабительства отнятием грунтов и протчего, а особливо живущим подсосѣдкам моѣм и мнѣ немало приключил разорение. За что от мене на него, полковника Галагана, в генералном судѣ и в войсковой канцелярїи многіе подавани челобитниѣ и за неполучением по тѣм челобитиям скорого рѣшения к самой ея императорском величеству произошли от мене жалобы. И по тѣм жалобам в генералном судѣ исковіе дѣла по именіям ея императорского величества указам рѣшени и по рѣшениям означенной полковник Галаган за силу малороссийских прав обвинен и с того суда генералного за руками судящих при обикновенной печати даним мнѣ декрети, по которим сын реченного полковника прилуцкого Игнатия Галагана, ннїшний полковник прилуцкий же Григорий Галаган и платился мнѣ. Понеже отец его не роздѣлся со мною умре, а он по умертвїи отца своего остался в наслѣдїи сам и живет на всем имѣнїи отческом в такой полной силѣ как отец его. Что же касалос до убитков моѣх, которих мнѣ немало учинилос таким образом, когда я по всемилостивїйшим ея императорского величества отпускам ездил трома рази за тѣми дѣлами с Санкт Питербурха в Малую Россїю, платил прогонные денги до Новагорода за три лошади, за всякую по копейки на версту и за мостовое, такожде и от Новагорода до Глухова по денги за версту за три ж лошади [...] от Глухова до Вереміевки на пять лошадей потому ж да [...] своѣм полковник в суд генералний не являлся и не поехал разным канцеляристам и ...для сиску на моем кошгѣ платил одному доверенному восьми рублей двадцать пять копѣек, другому, Корнїеві, [...] десять рублей, третьому, Скоробогату, – одинадцать рублей, четвертому, Дмитровскому, канцеляристѣ тридцать рублей, дповѣренному за труда дал тридцать рублей, а особливо же, что полковник Галаган в 734 году от моего безправно заграбил бочку соли, корову, пчол да овец девятнадцать и не возвратя, по сей 750 год содержит у себе и поннїи и користуется заграбленим всѣм чрез шестнадцать лѣт, сверх того проестей и волокит учинил мнѣ от него, полковника, сначала дѣла повершение о том всем никакого рѣшения в судѣ генералном и [...] здѣлано. Я же, нижайший, о вишше писанним еще в прошлом 749 году со взятими на придворной кантори ни с корпусу [...] справками челобите в суд генералний чрез повѣренного своего подал и просил тѣ моѣ убитки то [...] ним справкам а за проести и волокити по указу 194 (?) года також и по праву малороссийскому винити (?) порядки (?) в уставѣ платежа в судах права майдебурского на листѣ 10 в пунктѣ 35 напечатанному доправит, особливо же заграбление бочку соли, корову, пчели и овци с приплодом [...] от полковниці Галагановой Елени Игнатиевой и писмо до гетмана куреня Вереміевского 740 года мая 31 д. писаного имѣется и просил я как указы ея императорского величества и права малороссийские повелѣают вз [...] сполна и отдать мнѣ, нижайшему, точию и по се число [...] щие и ездили и не доправили ничего, а найпаче за[...]шателством и препятїем в генеральной канцелярїи присутствующаго генерального подскарбїя Скоропадского, тестя полковника прилуцкого Григория Галагана, а ннїи увѣдомился я, нижайший, что и сам отвѣтчик мой полковник Галаган в генеральной войсковой канцелярїи присутствие имѣет с тестем своѣм генералним подскарбїем Скоропадским. Чего ради вашей ясневелможности вишше писанное донося, нижайше прошу по поданному моему в суд генералний с сообщеними справками челобитю приказат в судѣ генералном о учинених мнѣ убитках грабежи проестях и волокитах надлежащее по указам ея императорского величества разсмотрения и по малороссийским правам без далной волокити моеѣ в непродолжителном времени рѣшения до апробаціи вашей ясневелможности учинить и о том високоповелителний свой ордер в суд генералний и кому надлежит предложить

О сем донося, всенаипокорнїше просит лейбкомпаниї вице-капрал

Роман Струтинский.

1750 года сентября 25 д.».

(НБУВ. – ІР. – Ф. І. – № 53916. – Оригінал(?). Запис на початку документа іншою рукою: «Подано в С. П[етер]бурге 1750 году сентября 26 дня»)

№ 47

1769 р., грудня 25 (14). – Київ – Думка «мнение» духовного собору Видубицького Свято-Михайлівського монастиря

«1769 года декабря__ д. духовний Сто-Михайловского Киевовидубицкого монастыря собор слушав доношения его высокопреподобия гпдну отцу игумену Иякову, сего декабря 7 от священника ярославского Трофима Слодницкого поданного, в коем он написал, хочай де он, Слодницкий, и трудил его высокопреподобия гспдна отца игумена устне, о дозволениі ему, Слодницкому, у винокурны горилку ділатъ, а однаково по словесному его, Слодницкого, прошению ніякой резолюціі не зділалося, яко то еще тогда к виробленію горілки не увесь прибор бил, а нинича як уже винокурня достроїлася, казан куплен и посуд увесь до винокурения горілки изділан, яко де ему, священнику Слодницкому, резонной винокурни из четвертой части доходу из женоу и дітмы впрод пропитатись весма не можно. Для того тем доношением его высокопреподобия гспдна отца игумена он, священник Слодницкий, просил дозволит ему, Слодницкому, для домашней его необходимой нужды горілку ділат. А понеже, как он, иерей Трофим Слодницкий, так и прежде бивший в сели Ярославки священник Евстафій Кокколницкий, состоя при своем приходи до сего доволствовались за діло служения безнужно от своїх парохиян взимаемых приходами и паханым монастырской земли и сінокосом, и что и поселения свої иміют на монастырской земли, не требуя от монастыря дозволения на устроение себі винокурень, почему ежели нині оному иерею Слодницкому дозволит в Ярославки иміть винокурню и производить винное курение, то неминуемо слідоватимет таковое ж учинит дозволение и прочим под відомством монастыря Видубицкого находящимся священникам, с чего монастыря Видубицкого с отчинним шинкам будет происходить подрив и убиток, ибо каким нибудь хитро умишленным способом священники свої вінници возимів, будут и от себе в селах продавать горілку всякообразно потаємно. А яко прошлого 1761-го года сентября от 12 д., состоявшимся от бываго в Малой Россіі гетмана графа Кирилла Григориевича Разумовского универсалом, во всіх малороссийских полках публикованным повелино, даби винное курение и содержание шинков в Малой Россіі попам, купечеству и всему посполитому народу запріщено било, но первие должны содержание свое иміть от парафії, другие промысл для своего препитания от купечества, а послідние от земледілія и скотоводства.

Того рады приложили мніние, что за силу оногo гетманского універсала и прочих предписанных обстоятелств, слідует в прошеніі помянутого ярославского священника Трофима Слодницкого учинит отказ, и как в Ярославки вінници устроевать, так и винокурения производить, даби с того по предписанному монастырским шинкам не било порядку и пакостей, а прочим владіния монастыря Видубицкого священником таковыми ж, как и Слодницкий, недільными прошениямы утруждать повадки не было, вовся дозволять не надлежит, и о том для извістія ярославскому правителю иеромонаху Исаяи ордером предложит, а потом для знания ему предписанного гетманского універсала во всіх Малороссіі полках в 1761-м году публикованного сообщитъ копию. И сие мніние под особое его высокопреподобия гспдна отца игумена Иакова благоразсмотрение духовний собор предает всеблагочтеннійше. 1769-го года декабря 14 дня.

Намістник иеромонах Иоанникий.

Соборний старец иеромонах Спиридон.

Духовник иеромонах Парфений.

Иеромонах Гаврііл».

(НБУВ. – IP. – Ф. 160 – № 244. – Арк. 91-92)

№ 48

1772 р., лютого 5 (січня 25). – Козелець. – Лист козелецького намісника Іоанна Давидовича ігумену Свято-Михайлівського Видубицького монастиря Якову.

«В Бзи высоко преподобнійший гспдн отц Иаков, Киевовидубицкого мнстиря игумен, высоко милостивий отче и всенадежнійший добродію мой!

Многії браком сочатоватис хотящій, сомнителства насивщій, просили у мене разсмотрения, и я разсуждая по требнику великом и по книзи «Мир с Бгом» (*Инокентія Гізеля. -Ю.М.*), як кормчей в нашей протопопіі не иміється, кому можно было дозволял, а кому невозможно, возбранял. Також де многіи [...] своїх розрішення просят и в сем могут ли понятися діти тих, которіи купно воспріймали у кого діти от стаго крещенія написано в книзи «Мир с Бгом» на акту 191-м сочатоватися с собою в супружество телесное восприемох и с ним восприемающая, да не дерзают яко имущіи уже дховное супружество, о дітях же їх ничего не воспоминаюто, яко же воспоминаюто о дітях касогров, которіи до седаси степеней не приемают соединения супружескаго, потому я в недоумініи будучи, не дозволил никому з дітей, отцов и матерей купно восприемниками бывших, браком сочетать. Такое ж сомнителство и податель сего писма иміет и разрішення просить и убідил мене к тому, что я ваше высокопреподобие утрудить посміл, за что прошу милостиво мні и простить и ваше высокопреподобие яко муж премудр и в сем ділі весма искусен, прописанное сомнііе разришить, и в том писменнаго отвита мене удостоїть чрез сего ж листоподателя всенижайше прошу. За какую милость и отческое наставление за должним благодарением и упокорением навсегда пребуду.

Вашего высоко преподобия высоко милостиваго отца и добродія моего нижайший слуга и бгомалец намістник козелецкий Иоанн Давидович.

1772 году генвара 25 дня

С Козельца блгополучнаго міста».

(НБУВ. – IP. – Ф. 160. – № 244. – Арк. 97-97 зв. Запис: «1772-го года генвара 27 получено и отписано»)

№ 49

1750, грудня 10 (листопада 29). – Петербург. – Скарга бригадира гусарських полків Степана Витковича на миргородського полковника Капніста гетьману Кирилу Розумовському (регест).

Скарга складається з 6 пунктів. Виткович одружився 1745 году з удовою миргородського полковника Павла Апостола (сина гетьмана) і по її смерті він успадкував його дім і маєтності у цьому полку. У 1746 году він вирушив на службу у Ліфляндському корпусі. Скориставшись цим, миргородський полковник Василь Капніст став чинити бригадиру кривди в маєтностях, зокрема забрав його село «Пустовойтове» неподалік містечка «Манжалеєвки», на що той скаржився в генеральну військову канцелярію і сенат, але безуспішно. Тому Виткович звертався до гетьмана.

(НБУВ. – IP. – Ф. 1. – № 253920. – Копія. – Запис на початку документа: «Подано в С.П.бурге 1750 году ноября 29 дня»)

№ 50

1750, грудня 15(4). – Петербург. – Лист гетьмана Кирила Розумовського до генеральної старшини.

«Граф Кирилл Разумовский, гетман и кавалер.

Высокородным гспдам генеральной старшині, в ншей генеральной канцелярії присутствующим.

В поданном нам доношеніи своем полковий писар Васил Туманский представил, что по силі посланого в ншу генеральную канцелярию минувшого августа 20 д. ордера ншого о возвращеніи чина прежнему писару полковому переясловскому Каневскому (на которого місто он, Туманский, был определен писарем полковым) за неимііем в малороссийских полках таковых ваканцій нині он находится без всякого міста и просил ншого в том разсмотрения и призрінія, что ради своїх прежде отправленных служб и впредь для продолжения оних не оставлен был он достойним награждением. А понеже и в помянутом ншем ордер по присланной в том к нам з государственной коллегіи иностранных діл грамоті предложено от нас дать ему, Туманскому, вмісто писарства полкового переясловского другое місто такое, которое против того ничим не было ему обидно. От походной ншей канцелярії при нас здесь иміющейся положено нам, что при антецессорах нших прежних гетманах, а особливо при покойном

гетмані Скоропадском, в генеральной войсковой канцелярии не один бывал старший канцелярист, а тепер иміється один, токмо Матвій Холодович, но и тот состоит под слідствием и отрішен до указу от должности своей. За таким же до окончания того слідствия отрішением не точию одного старшого канцеляриста Холодовича, но и писара генерального гспдна Безбородка должностей употребляются к тому других чинов люди. Того ради в разсужденіи прежних порядков, желая чтоб в той ншей генеральной канцелярии наилучшим образом течение происходило, нині соизволение нше есть до далшого в том (?) разсмотрения быть в ншей генеральной канцелярии старшим канцеляристам. И для того старшим же канцеляристом в ту ншу генеральную войсковую канцелярию определяем его, писара полкового Василя Туманского, который как нам же донесено и до определения его в писарства полкового переясловского, должность старшого канцеляриста отправлял и трудился в том приліжно и исправно. О яком определении ншем вас відомо и в оной ншей генеральной канцелярии ему, старшому канцеляристу Туманскому, ту должность отправляти поручить. А чтоб было ему при том чим себе содержать, определить ему ж из свободных сел или деревень в каком-нибудь малороссийском полку толикое число посполитых дворов, сколько и на чин старшого канцеляриста Холодовича определено, приказую. Затім поручаю вас в Бжие сохранение.

В Санктпiтербурхе.

Декабря 4 1750 году.

Гетман».

(НБУВ. – IP. – Ф. I. – № 53918. – Тогочасна копія)

№ 51

1750, грудня 15 (4). – Петербург. – Лист гетьмана Кирила Розумовського до генеральной старшини.

«Граф Кирилл Разумовский, гетман и кавалер.

Высокородным господам генеральной старшині, в ншей генеральной войсковой канцелярии присутствующим.

Сего ноября 19 д. гусарских полков бригадир господин Виткович подал нам нам прошение (которое оригинально при сем приложено) об отнятии у него полковником миргородским Василием Капнистом к селу его, бригадира Витковича, прозиваемому Пустовойтову, по жені его доставшемся ему принадлежащей де землі и о поділаных им же, полковником Капнистом, и людьми его послі учиненного уже в ншой генеральной канцелярии рішення при отказі чрез нарочно посланных из той ншей канцелярии и при возвраті по прежнему той принадлежащей к селцу его, бригадира Витковича, землі препятствиях, обидах и разорениях, заоранием старых граней и меж, гвалтовно и отнятием разбойнически у подданных его, бригадира, скота, лошадей, упряжи и протчего и о недопущении людей его, бригадира, ко взятию зжатога хліба и сіна, и о побитии стоячого еще на пні хліба и сіножатей, стадами его, полковника Капниста, и о протчем; и чтоб ту упоминаемим полковником Капнистом якобы неправильно отнятую к селу его, бригадира, Пустовойтову принадлежащую землю за ним утвердить и от обид его охранить. А за починение им, полковником Капнистом, поданным одного бригадира Витковича пустовойтовским и ему самому збитки базарные и волокиты, також за ослушание нашей генеральной канцелярии указов, достойную сатисфакцию учинить. А понеже и по справки в походной при нас здесь обрѣтающейся канцелярии ншей иміється о том же из ншей генеральной канцелярии доношение с учиненным экстрактом минувшого сентября 30 д. з діла о вишписанной спорной землі и з решений: первого в суді генеральном, другого в ншей генеральной канцелярии состоявшихся, в котором экстракті между протчим написано яко учиненным уже в той ншей канцелярии по апелляции реченного бригадира Витковича (*сторінка нами пропущена з технічних причин. – Ю.М.*)

бригадиру Витковичу и людям его обид, грабительства и разорения (о чем и в протесті бригадирского старости Григория Матвѣева поданном посланным для отказа спорной землі по-прежнему к Пустовойтову показано именно) то о том всем изслѣдовать обстоятельно в самую сущую правду и тое слідствие, сообща к ділу, нам за прибытием

ншем в Малую Россию представить. 3. О нечиненіи впредь ему, бригадиру Витковичу, и дому, и людям его никаких и ни под каким видом обид и озлоблений к помянутому полковнику Капнисту указом з ншей генеральной канцелярии накрепко подтвердить. А о исполненіи по всему вышепрописанному репортовать нас приказуем.

И затім поручаем вас в сохранение Бжие.

В Санктпiтербурхе.

Декабря 4 и дня 1750 году.

Гетман».

(НБУВ. – IP. – Ф. I. – № 53919. – Тогочасна к опія)

№ 52

1767, грудня 13 (2). – Київ. – «Доношение» ієромонаха Віктора собору Свято-Михайлівського монастиря.

«В духовный Киевовидубыцкого Святомихайловского мнстрия собор

Покорное доношение

Полковый гадяцкий судья Федор Война в данном в Киевовидубыцкой мнстр прошлого 1760 года сентября 30 дня о заведении ним, Войною, тому Киевовидубыцкому мнстрию вчно в продажу предковских своїх добр в уезді Літковском находящихсѧ купчом записі, между протчим прописал, что проті тих добр, коі в уезді Літковском состоят, имієтсѧ в містечкі Острі на рікі Острі ж, купленная прадідом его земля, мелничное місто. То и оноє равно как и ті, в Літковском находячиєс добра, Киевовидубыцкому мнстрию тут записом вчно во владініє он, Федор Война, уступает дая оному мнстрию власть, как собственним своїм добром владіт и распоряжат. А ести бы паче чаяннѧ оноє на рекі Острі мелничное місто кем было завладіно, то он, судия, сам во всякого суда тоє місто мелничное отискиват тім записом обовязалсѧ. По тому ж оногo полковогo гадяцкогo судіи Федора Войни данному в Киевовидубыцком мнстр купчому запису Киевовидубыцкой мнстр точію міти его, Войни, предковскими добрами владієт, кои в Літковском уезді находятьсѧ, а означенного мелничного места в Острі находячогосѧ, не толко до сего времени во владініи своем не иміл, но и на каком оноє именно місті и под чіим владінієм нині состоит, неизвѧстен был. Сего ж года мсѧ октября, будучи я по ділу монастырскому в містечки Острі, от жителів тамошних за подлинно извѧстилсѧ, что прописанное в купчом гадяцкогo судіи Войни записі мелничное місто, находится положением подля того містечка Остра на реці Острі на нижний греблі, подля старогo замку, идучи з міста первое во владініи Киево-золотоверхогo Михайловскогo мнстрия, на каком місті и мельница того Михайловскогo мнстрия, названым Войничовская, имієтсѧ ж. На оноє ж мелничное місто и бувшую на нем мельницу кромі прописаногo, данного от сего Войни в Киевовидубыцкой мнстр купчогo запису и прописаных в нем крѧпостей, прописан мною в канцеляриста магистрата киевскогo Ивана Виткевича по даточный прадіду означенного Войни, Богдану Войничу, от короля полскогo Яна Казіміра 1665 года жалованный (которогo при сем копия прилагаетсѧ) подлінный привілей, за якогo привілея оной Виткевич требовал от мене десяти рублей. А яко оной королевскої привілей кажетсѧ мні, что мнстрию Киевовидубыцкому и к записанію оной мельниці не без нужной того ради духовному собору вишписанному донося, не повелено ж (?) будет той привілий от означенного Виткевича откупить, прошу учинит благоразсмотрение

К сему доношенію Киевовидубыцкогo мнстрия ієромонах Виктор руку приложил 1767 года декабря 2 д.»

(НБУВ. – IP. – Ф. XIV. – № 3740. – Оригінал)

№ 53

1768, січня 2 (1767, грудня 22). – Київ. – Розписка канцеляриста Івана Витковича.

«1767 года декабря 22 дня я, нижеподписавшийсѧ, дал сию добровольную мою росписку Киевовидубыцкогo монастыря пречестному ієромонаху Исайі, в званиі экономическом состоящему, в том, что принято мною от его пречестности денег

рублей десять за найденную племянником моим Остапом Бицким и мною самым короля польского Яна Казимира привилегию, служащую остерскому мещанину Богдану Войничу на млин в Острі состоящий. Которая привилегия его пречестности мною и дана по резону таковому, что с объявления его пречестности она служит монастырю Киевовидубыцкому на тот же в привилегии означенной млин В чем своеручно и подписуюсь

киевского магистрата канцелярист Иван Виткович».

(НБУВ. – IP. – Ф. XIV. – № 3742. – Оригінал)

№ 54

1777 р. – Київ. – Уривки з відомості про черниць Свято-Успенського жіночого Новомлинського монастиря.

«**Антония**, родом з Малой Росії полку Ніжинського містечка Конотопа, дочь священническая, коей нині от роду літ 59. Уволнение иміла писменное, данное ей из уряду конотопского и пашепорт, которые во время бывшего 1761 году сентября 20 д. в монастырі новомлинском пожара погоріли, а 1720 февраля 13 за игуменіи Анисіи Чуйкевичовой без указа архиерейского в монастыр новомлинский принята, яко тогда такова требования не было. Прежде пострижения жила в оном монастырі в разных послушаниях літ 5, а 1730 году априля 22 по указу преосвященного Варлаама Ванатовича, митрополита киевского, игуменом монастыря Крупецкого батуринаского иеромонахом Варсонофием Гуторовичем в монашество мандійно пострижена. Грамоті обучилась, шить и прясть уміет, здоровья слабого, жития и нравов добрых. Проходила послушаний в оном новомлинском мнастирі в кухні, в пекарні, в шафарні, в паламарні и крилошанское с 1730 по [1]764 год, а нні послушание несет намістническое и впрядь к тому ж послушанию годится. В преступленіи и подозрініи никаких не была.

[...] **Елена**, родом з Малой Росії полку Ніженського сотні Батуринаской, села Мітченка, коей нині от роду літ 70. З дівичи звания посполитого, увольнение писменное и пашепорт иміла данные ей из уряду Батуринаского, которие при постриженіи ея в монашество сообщены. 1714 году за игуменіи Анисіи в монастыр Новомлинский дівичий принята без указа и відома архиерейского. Пред пострижением жила в оном мнастирі в искусі літ 17, а 1727 году июля 15 д. по указу преосвященного Варлаама Ванатовича митрополита киевского игуменом Крупицкого батуринаского монастыря иеромонахом Варсонофием Гуторовичем в монашество рясофорно пострижена, а 1747 году сентября 14 д. по указу преосвященного Тимофея митрополита киевского игуменом монастыря Крупицкого батуринаского Иосифом Митшевичем в мандию пострижена. Грамоті обучилась. Шить и прясть уміет. За глубокую старость здоровья велми слабого. Проходила в оном новомлинском монастырі послушаний трапезное, будилническое, погребовое, поварное, шафарское и на крилосі установническое с 1727 году по 1772 год, а нні за престарілость никакого послушания не несет и впрядь к послушаниям не годится. В преступленіи и подозрініи не была.

Серафима Дорошенкова, родом з Малой Росії полку Черниговского містечка Сосниці, коей нні от роду літ 40. З дівичи дочь бунчукового товариша Василя Дорошенка. Уволнение иміла писменное, данное ей от уряду прописаного містечка Сосниці, которое сообщено при ділі во время пострижения ея в монашество в 1758 году августа 10 д. За игуменіи Евтихий в монастыр новомлинский дівичий принята за відомом преосвященного Арсения митрополита киевского. Прежде пострижения в оном монастырі в искусі жила літ 6, а 1764 году марта 12 по указу оногo ж преосвященного Арсения архимандритом монастыря Крупицкого батуринаского Варсонофием Палмовским в монашество мандійно пострижена. Обучена грамоті, здоровья слабого. Шить и прясть уміет, нравов добрых. Проходила в оном монастырі новомлинском послушаний трапезное, шафарское, пономарское и крилошанское годов 7, а нні по слабости здоровья послушания никакого не несет, а впрядь к послушаниям еще годится. В преступленіи и подозрініи никаких не была.

[...] **Антонида**, родом з Малой Росії полку Ніженського, село Оленовкы, коей нні от роду літ 73. Звания козачого, иміла увольнение писменное, данное ей от сотенной

Борзенской канцелярії, которое во время произведеніи ея в монашество к ділу со-общено. 1720 году в монастыр дівичий новомлинский за игуменіи Анисіи без відома и указа архиерейского принята. Пред пострижением своім жила в оном мнстирі літ 30 в разніх послушаниях, а 1756 году ноября 21 д. по указу преосщенного Тимофея митрополита киевского намістником монастыря Крупицкого батуринаского иеромонахом Йовом в монашество мандийно пострижена. Грамоті мало обучена. За престарілость вельми слабого здоровья, доброобходительная, в том же монстрі проходила послушание понамарское годов 11 в деревні Атюши, так же в смотреніи мелниці в селі Чепліевки и при батуринаском поромі поперемінно находилась год 5, а нні за престарілость никакого послушания не несет и впредь к послушаниям не годится. В преступленіи и подозрінні не была.

Анастасія, родом з Малой Росіі полку Черниговского, сотні Сосницкой, села Копитина, коей от роду нні літ 51. З дівичи звания козачого, увольнення и пашепорта от команды не иміла и нні не иміет. 1749 году мая 10 д. в монастыр дівичий новомлинский без відома и указа архиерейского за игуменіи Евтихії принята. Прежде пострижения в оном монастырі в искусі жила літ 7, а 1767 году ноября 21 д. по указу преосщенного Тимофея митрополита киевского игуменом монастыря Крупицкого батуринаского иеромонахом Феофилом в монашество мандийно пострижена. Грамоті обучилась. Послушание несла крилошанское. Нравов худих, непослушная, пянствующая и по многим наказаним неисправленная, почему и ни к каким послушаниям не годится.

[...] **Феодора**, родом з Малой Росіі полку Ніженского сотні Батуринаской, села Палчиков, коей нні от роду літ 34. З дівичи звания посполитого из подданных монастыря дівичого новомлинского. Без відома и указа архиерейского в монастыр принята 1758 году за игуменіи Елены. Пред пострижением в оном новомлинском монастырі в искусі жила літ 15, а 1765 году ноября 6 д. по указу преосщенного Арсения, митрополита киевского, игуменом монастыря Стопреображенского Макасовского иеромонахом Иакинфом в монашество мандийно пострижена. Грамоті обучилась. Шить и прясть уміет. Здорова. Нравов средственно изрядных. Послушаніи в том же монастырі проходила трапезное, погребовое и крилошанское годов 7, а нні несет послушание в пекарні и впредь к послушаниям годится. В преступленіи и подозрінні не была.

[...] **Марфа**, родом з Малой Росіі полку Ніженского, Короповской сотні, містечка Коропа, коей нні от роду літ 40. З дівичи звания посполитого, увольнення писменного не иміет, 1767 году в новомлинский дівичий монастыр за игуменіи Евтихії без відома и указа архиерейского принята. Прежде пострижения жила в том же монастырі в искусі літ 8, а 1760 ноября 6 д. по указу преосвященного Арсения митрополита киевского игуменом Макасовского монастыря иеромонахом Иакинфом в монашество мандийно пострижена. Грамоті обучилась. Шить и прясть уміет. Здоровья слабого, нравов добрых, смиренная и послушливая. Проходила послушание шафарское годов 11, и впредь к такому ж послушанию годна. В преступленіи и подозрінні не была.

Евламнія, родом з Малой Росіі полку Ніженского, Короповской сотні, села Рижок, коей нні от роду літ 38. З дівичи звания козачого, письменного увольнення не иміет, 1764 за игуменіи Магдалини для получения монашества без відома и указа архиерейского в оній новомлинский монастыр принята в коем прежде пострижения в искусі жила літ 2, а в 1767 году апріля 13 д. по указу преосщенного Арсения, митрополита киевского, игуменом монастыря Стопреображенского Макасаковского Иакинфом в монашество мандийно пострижена. Неграмотная. Здорова, нравов добрых, смиренная и молчаливая. Послушание проходила понамарское в том же монастырі годов 4, на дворці близ монастыря в смотреніи экономства годов 7, и впредь к такому послушаниям годится. В преступленіи и подозрінні не была.

Надежда, родом из Малой Росіі полку Ніженского, сотні Батуринаской, села Митченков, коей от роду літ 35. З дівичи звания козачого, увольнення писменного не иміет. 1769 году в монастыр дівичий новомлинский без відома и указа архиерейского принята за правителниці Ираклії для получения монашества принята. Прежде пострижения в оном монастырі в искусі жила літ 6, а 1765 году ноября 6 д. по указу

преосвященного Арсения митрополита киевского игуменом монастыря Максаковского Иакинфом в монашество мандийно пострижена. Мало грамоті обучилась. Шить и прясть уміет. Здорова, жития и нравов добрых. Послушій проходила в дворці экономическом 1 год, в селі Атюши, в смотреніи экономства годов 2, в кухні и пекарні годов 2, а нні несет послушание пономарское и впредь к послушаниям годится. В преступленіи и подозреніи не была.

Варвара, родом з Малой Россіи полку Ніженского, сотні Батуринской, села Палчиков, коей от роду нні літ 36. З дівичи звания посполитого с подданных монастыря дівичого новомлинского, без відома и указа архиерейского 1764 году за игуменіи Магдалины Корсаковны для получения монашества в оный монастыр принята, в коем прежде пострижения, в искусі жила літ 3, а 1767 году априля 13 д. по указу преосвященного Арсения, митрополита киевского, игуменом мнстрия Максаковского Иакинфом в монашество мандийно пострижена. Здорова. Грамоті не обучалась. Шить и прясть уміет, добронравная, смиренная и послушливая. Проходила в том же монастырі послушаніи перемінно разные, а нні несет послушание полатническое и впредь к послушаниям годится. В преступленіи и подозреніи не была.

Анисия, родом з Малой Россіи полку Ніженского, містечка Батурина, коей нні от роду літ 40. З дівичи звания козачого, писменное увольнение иміла данное ей от уряду батуринского, кое во время ея пострижения в монашество к ділу сообщено. 1764 году без відома и указа архиерейского за игуменіи Магдалины Корсаковны для получения монашества в монастыр новомлинский принята. Прежде постригу жила в том монастырі в искусі літ 2, а 1766 году по указу преосвященного Арсения, митрополита киевского, игуменом монастыря Стопреображенского Максаковского Иакинфом в монашество мандийно пострижена. Грамоті мало обучилась, шить и прясть уміет. Здорова, злонравная и сварливая, по многим наказаніям ей учиненным явилася неисправная, послушания никакого не несет за упрямство свое и впредь по означенным качествам к послушаниям не годится.

Александр, родом из Малой Россіи полку Ніженского, села Загоровки, коей от роду літ 32. З дівичи звания козачого, увольнения писменного не иміет. 1763 году в монастыр дівичий новомлинский без відома и указа архиерейского за игуменіи Магдалины для получения монашества принята. Прежде пострижения жила в оном мнстри в искусі годов 2, а 1767 году априля 13 д. по указу преосвященного Арсения, митрополита киевского, игуменом монастыря Максаковского Иоакинфом в монашество мандийно пострижена. Неграмотная. Шить и прясть уміет. Здорова. Жития и нравов добрых. Проходила послушаніи в том же монастырі в кухні годов 2, в паламарні 1 год, в палатах 1 год, а нні несет послушание погребовое и впредь к таким послушаниям годится. В преступленіи и подозреніи не была.

Агния, родом з Малой Россіи, полку Ніженского, сотні Батуринской, села Атюши, коей от роду нні годов 32. З дівичи звания посполитого. Увольнения писменного не иміет. 1764 году за игуменіи Елены в новомлинский дівичий монастыр без відома и указа архиерейского принята. Прежде пострижения жила в оном монастырі в искусі літ 15, а 1767 году априля 13 д. по указу преосвященного Арсения, митрополита киевского, игуменом монастыря Максаковского иеромонахом Иакинфом в монашество мандийно пострижена. Грамоті обучилась. Шить и прясть уміет. Здорова. Жития и нравов добрых. Послушаніи в том же монастырі проходила трапезное годов 2, крилошанское годов 9 и нні несет крилошанское и впредь к тому послушанію годится. В преступленіи и подозреніи не была.

Минодора, родом з Малой Россіи полку Ніженского, сотні Новомлинской, деревны Кербутовки, коей нні от роду літ 60. Из удовы, звания посполитого, ис подданных того ж новомлинского монастыря. За игуменіи Елены 1755 году для получения монашества в тот новомлинский монастыр без відома и указа архиерейского принята. Прежде пострижения жила в оном монастырі в искусі літ 7, а 1765 году ноября 6 д. по указу преосвященного Арсения, митрополита киевского, игуменом монастыря Максаковского Иакинфом в монашество мандийно пострижена. Неграмотная. Здорова, жития и нравов доброобходительных. Послушаніи проходила в том

же монастирі в пекарні годов 3, в дворці близ монастиря состоящем экономическое год 2, в селі Палчихах экономическое ж годов 2, а нині послушание несет в смотренії мелниці в с. Чеплівці. И впрядь к таким послушаниям годится. В преступленії и подозренії не была.

Иустина, родом з Малої Росії полку Ніженского, Вороніжской сотні, села Чеплівки, коеї нні от роду літ 34. З дівичи звания посполитого. Уволнения писменного не иміет. 1759 году в монастир дівичий новомлинский за игуменії Евтихії для получения монашества без відома и указа архиерейского принята. Прежде пострижения жила в оном монастирі в искусі літ 5, а 1765 ноября 6 д. по указу преосвященного Арсения, митрополита киевского, игуменом монастиря Стопреображенского Максаковского монастиря иеромонахом Иакинфом в монашество мандійно пострижена. Неграмотная. Рукоделие, прядь и шить уміет. Здорова, жития доброобходительнаго. Послушанії в том же мнстриі проходила в палаті годов 3, в кухні 1 год, в погребі 1 год, в селі Мітченках, в дворці в смотренії, экономичества годов 2, в селі Атюши по экономичесству ж годов 3, будилническое один год, в смотренії батуринского перевоза, бровара и мелниц на греблі батуринской состоящих 1 год и нині в том же послушанії находится и впрядь к таким послушаниям годится. В преступленії и подозренії не была.

Персида, родом з Малої Росії полку Ніженского, з містечка Коропа, коеї нині от роду літ 45. З дівичи звания посполитого. Уволнения писменного не иміет. 1752 году за игуменії Марії Бугеровны для получения монашества в монастир новомлинский дівичий без відома и указа архиерейского принята. Прежде пострижения жила в том мнстриі в искусі літ 7. 1766 году ноября 21 д. по указу преосвященного Тимофея, митрополита киевского, намістником монастиря Крупицкого Батуринского иеромонахом Йовом в монашество рясофорное пострижена, а 1767 году априля 13 д. по указу преосвященного Арсения, митрополита киевского, игуменом монастиря Максаковского иеромонахом Иакинфом в монашество мандійное пострижена. Здоровя слабого, очима болезнующая, пряди только может. Нравов добрых, проходила в том же монастирі послушанії в пекарні годов 7, в огороді годов 5, а нині за болізнию очей никакого послушания не несет и впрядь к послушаниям не годится. В преступленії и подозренії не была.

Евтихия, родом з Малої Росії полку Ніженского, села Загоровки, коеї нині от роду літ 35. З дівичи звания козачого, увольнения писменного не иміет. 1759 году за правытелици Ираклії в монастир дівичий новомлинский без відома и указа архиерейского, принята. Прежде пострижения жила в том же монастирі в искусі годов 3, а 1765 году ноября 6 д. по указу преосвященного Арсения, митрополита киевского, игуменом монастиря Максаковского Иакинфом в монашество мандійно пострижена. Неграмотная. Шить и прядь уміет. Здорова. Жития и нравов добрых, проходила в том же монастирі послушії годов 6 в дворці состоящем при самом монастирі экономическое, а нині несет послушание в селі Атюши в дворці монастирском экономическое и впрядь к таким послушаниям годится. В преступленії и подозренії не была.

[...] **Любовь**, родом з Малої Росії полку Ніженского, сотні Ивангородской, села Хвастовец, коеї нні от роду літ 31. З дівичи звания козачого, увольнения писменного не иміет. 1764 за игуменії Магдалини Корсаковны для получения монашества без відома и указа архиерейского принята в монастир новомлинский дівичий, в коем перед пострижением в искусі жила літ 3, а 1765 году ноября 6 д. по указу преосвященного Арсения, митрополита киевского, игуменом монастиря Стопреображенского Максаковского иеромонахом Иакинфом в монашество мандійно пострижена. Неграмотная. Шить и прядь уміет. Здорова. Жития и нравов добрых, в том же новомлинском монастирі проходила разные послушанії годов 11, а нні несет послушание трапезное и впрядь к тому ж и к другим послушаниям годится. В преступленії и подозренію не была.

Доментияна, родом з Малої Росії, полку Ніженского, містечка Коропа, коеї от роду літ 53. Из удовствующей, звания козачого, уволенне писменное иміла от

сотенной короповской канцелярії ей даноное, кое при ділі о постриженіи ея в монашество сообщено. 1766 году в монастыр дівичий новомлинский за игуменіи Магдалины Корсаковны для получения монашества без відома и указа архиерейского принята, в коем прежде пострижения жила в искусі літ три, а 1767 году, апріля 13 д. по указу преосщенного Арсения, митрополита киевского, игуменом монастыря Стопреображенского Максаковского иеромонахом Иакинфом в монашество мандійно пострижена. Неграмотная. Шить и прясть уміет. Житія и нравов средственно добрых. Послушаніи нікотрие проходила в том же новомлинском монастырі, а нині по слабости здоровья не несет никаких и впредь к послушаниям не годится. В преступленіи и подозрініи не была.

К сей відомости Сто Успенского дівичого новомлинского мнстиря игуменія Віра подписалась, а вмісто ея, по ея ж, игуменіи, прошению того ж новомлинского мнстрия священник Тарасий Хмельніцкій, подписался».

(НБУВ. – ІР. – Ф. І. – № 61697. – Арк. 289-298. – Оригінал)

№ 55

1773, жовтня 8 (вересня 28). – Київ. – Рапорт про отримання указу канцелярією Івангородської сотні.

«В полковую нежинскую канцелярию з сотеной ивангородской канцелярії.

Репорт о полученіи указа.

Ея императорскаго величества указу о открытіи ис полковой нежинской канцелярії сего сентября от 9 под № 4916 о учиненіи публикації о присматриваніи поворованих з церкви кропивянской разных вещей и о представленіи их в гродский нежинский суд и о протчем в сотеной ивангородской канцелярії сего сентября 24 получен и по оном определено от сотеной здешней канцелярії о присматриваніи вышеписанных поворованих вещей во всех відомствах сотні Івангородской местах учинил публикацію.

Писар сотенный Федор Апостолский.

(НБУВ. – ІР. – Ф. І. – № 65053. – Оригінал(?))

№ 56

1773, жовтня 13 (2). – Київ. – Рапорт про отримання указу канцелярією Івангородської сотні.

«1773 году октября 2 д. указ полковой нежинской канцелярії в сотенной конотопской канцелярії полученный о учиненіи в сотні Конотопской публикації о пересматриваніи поворованных села Крапивной с церкви стия великомученици Варвари вещах церковных означен (?) в том указі не будет ли кто с того числа чеголибо продавать, ми, неже подписавшись, видели и буди б ми оние вещи могли в кого признать, предоставитъ имеем онога на уряд, в том и подписуемось.

Бунчуковий товариш (...) * Кандиба.

Протопоп (...) * ский Семеон (...) * полский.

Значковий (?) товариш Андрій Костенецкий(?).

Войсковой товариш Василь Артошевский.

Войсковой товариш Степан Вол.

Войсковой товариш Филип Припанов(?).

Значковий товариш Василь Езучевский.

Значковий товариш Пантелеймон Лобода».

(НБУВ. – ІР. – Ф. І. – № 65060. – Оригінал (?))

№ 57

1773, не раніше листопада 29 (18). – Київ. – Рапорт конотопської сотенної канцелярії в ніжинську полкову канцелярію.

«В полковую ніжинскую канцелярию от сотенной конотопской канцелярії

репорт о дійствителном исполненіи по указу.

По присланном ея императорскаго величества з полковой ніжинской канцелярії

от 9 числа сентября велено в сотні Конотопской учинить публикацию и пересматривать поворованных села Крапивной с церкви стия великомученици Варвари вещей церковных означенных в том указі: не будет ли кто с того числа чего – либо продавать.

И потому ея императорского величества указу от сотенной конотопской канцелярии для учинения публикации и пересматривания поворованных вещей в села сотні Конотопской к атаманам, старостам и войтам ордери октября 26 д. послани, и к городничому конотопскому Якиму Сердюкову для пересматривания на торгах ордером предложено.

Запис на звороті: Атамани курінніе конотопские алксей Олчилник и Василь Шуляк подписались, а место их, неграмотных, по их рукодайному прошению писар сотенний Иван Пін(...)* руку приложил».

(НБУВ. – ІР. – Ф. І. – № 65059. – Тогочасна копія (?). – Запис на звороті: «Полковий ніжинський (...) * Степан Жученко», запис зверху документа: «Под[ано] 1773 году ноября 18 д.»)

№ 58

Не раніше 1777, липня 24 (13). – Попівка(?). – Квит возного Попівської сотні Григорія Волховського Данилу Андрійовичу Кандибі (регест).

12.07.1777 р. Кандиба протестував проти того, що козаки й мужики с. Мутина Глухівської сотні неодноразово у цьому місяці нападали зі зброєю на його землю, яка знаходилась у Конотопській сотні біля с. Старого, викосили траву тощо. Возний засвідчив це 13.07.1777 р. і ствердив, що вивезено було не менше 250 однокінних возів трави.

(БПАН. – ВР. – № 261. – Ч. 2. – Арк. 129–131)

№ 59

Близько 1777 р. – «Доношение» в глухівський і батуринський підкоморський суд (регест).

Данило Кандиба подав позов у суд на селян, які напали на його землю біля с. Мутин між урочищами на кордоні двох повітів: Глухівського і Батуринського і викосили траву. Відповідав від імені ігумена Пустинно-Харлампієвського монастиря Іннокентія понірений Павло Горбаневський. Кандиба пред'явив три гетьманські універсали Самойловича (1675 і 1676 рр.) і Мазепи (10.01.1702 р.) і вказував, що він є нащадком згадуваних у них Федора і Андрія Кандиб.

(БПАН. – ВР. – № 261. – Ч. 2. – Арк. 126)

В публикации представлены документы И. Самойловича, И. Мазепы, И. Скоропадского, Д. Апостола и других старшин.

Ключевые слова: универсал, лист, гетман, монастырь.

In publications presented documents of I. Samojlovych, I. Mazepa, I. Skoropadskij, D. Apostol and petty officers.

Keywords: universal, sheet, hetman, monastery.